9

56. årgang
September 1954

BRUGSFORENINGSBYGGERI

M ARKITEKTEN

TIDSSKRIFT FOR ARKITEKTUR OG DEKORATIV KUNST

MÅNEDSHÆFTE

UDGIVET AF ARKITEKTENS FORLAG. REDAKTION OG EKSPEDITION: BREDGADE 66. KØBENHAVN K

.RKITEKTEN
idsskrift for arkitektur og dekorativ kunst
daktør: Arkitekt Jens Mollerup (ansv. efter resseloven).
der af redaktionsudvalget: Arkitekt Willy Iansen.
daktionsudvalg: Arkitekterne Hans Henning Iansen, Henning Meyer, Viggo Møller-ensen, Erik Nilsson og Johan Pedersen.
kitekten udsendes i to udgaver, dels et ktuelt ugehæfte hver fredag og dels 12 llustr. månedshæfter årligt.
onnementsprisen for begge hæfter tilsammen r 15,00 kr. pr. kvartal, ugehæftet alene ,50 kr., månedshæftet alene 9,00 kr.
ssalgspris: Ugehæftet 1,00 kr., måneds-æftet 3,00 kr.
nnonceredaktør: Bertel Barnholdt.
nnonce- og abonnementsekspedition: Bredgade i6, København K, Minerva 1290*.
daktionssekretærer: Ruth Stilling (tekst), Karen Andersen (annoncer).
daktionens adresse: Bredgade 66, København K, Minerva 1290*.

IÅNEDSHÆFTE 9, 1954

NDHOLD:

arvetryk

iengivelser af farveklicheer i dette måneds-æfte er muliggjort ved at Fællesforeningen or Danmarks Brugsforeninger i anledning f arkitektkontorets jubilæum har ydet den ødvendige økonomiske støtte.

Rettelse

månedshæfte 6 var der i fru Løppenthins rtikel sket et par misforståelser ved billed-eksterne. Side 75 forneden skulle være: Kon-erttribune fra Vaux Hall i London ca. 1850. ide 78 er en opmåling af Tivoli fra 60'erne, ndelig er side 86 ikke Kongens Klub, men ommerlyst fra 1857, dog af H. C. Stilling.

Referatkort og annonceindex

Referatkortene vedrørende dette hæftes ind-hold findes på annonceside 36.

Annoncørfortegnelsen er anført på annonce-ide 32.

.RKITEKTENS FORLAG
redgade 66, Kbh. K, Minerva 1290*. *Fg. forlagsleder:* . Dahlmann Olsen (sekretær i forlagets bestyrelse).

Med dette hæfte følger indlæg fra: Nationalmuseets Publikationsfond

English Summary

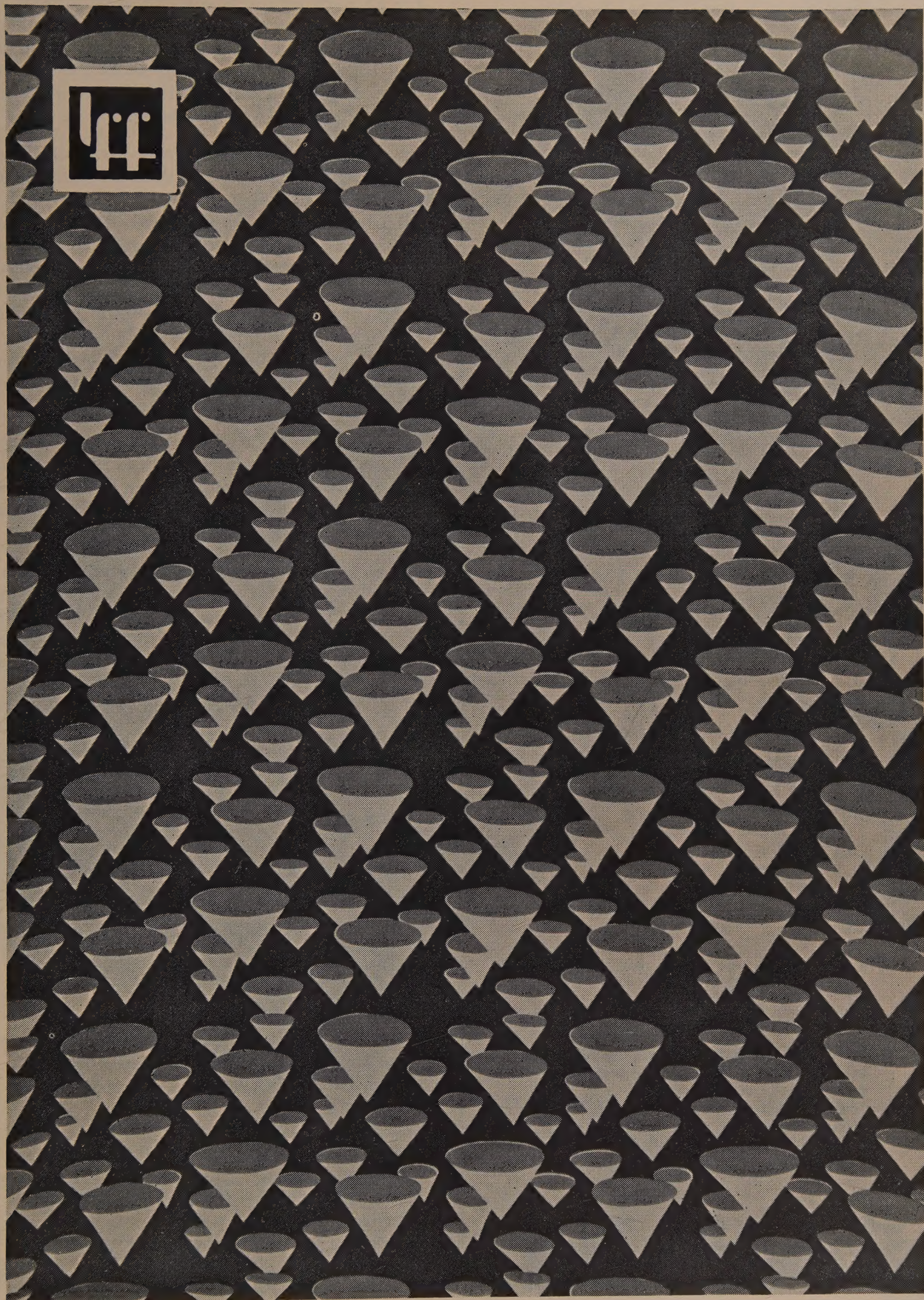
Arkitekten's Publications: Weekly Edition (Friday) and Monthly Edition (12 illustrated issues a year).
The annual subscription rate for Weekly Edition: D. Kr. 30,00.
The annual subscription rate for Monthly Edition: D. Kr. 36,00.
Combined subscription to both editions: D. Kr. 60,00.
Subscription and editorial offices: Bredgade 66, Copenhagen K.

Cooperative stores

In 1866, in the little town of Thisted, Denmark's first English-style cooperative store was founded. From that moment on, the cooperative movement expanded, and when, 30 years later, the number of cooperative societies had surpassed 500 in Denmark, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (a General Cooperative Society for Denmark) being an amalgamation of societies in Zealand and Jutland, was founded, its main purpose being to supply the cooperative stores with goods on a whole-sale basis, the goods being purchased directly from the producers, or from their organizations. The result of this development was that F. D. B., to a gradually increasing degree, started of its own accord the production of a number of goods. F. D. B. has, furthermore, assisted the individual cooperative societies in many other ways, and in this connection, *Arkitekten* is expecially interested in drawing attention to the founding of F. D. B.'s architect office, which can now celebrate its 25th anniversary.

The function of the architect office is mentioned in the article written by chief architect M. K. Michaelsen, M.A.A., and included in this issue. Mr. Michaelsen has been a staff member since the founding of the office. From being a modest office in the beginning, it has now grown into one of Denmark's largest drawing-offices, which at one time has employed over 40 persons. The main work of the office has been to

(Teksten fortsættes på omstående side)

L. F. Foght præsenterer „Flyvende sommer" tegnet af Axel Salto

assist the cooperative societies in renovating and modernising already existing older stores, as well as the founding of new ones. In this way, the office has set the standard for the building of grocery stores, and had already at an early stage, taking the conditions in the town cooperative societies, prevalent at the time, into consideration, made suggestions for selfservice stores. It was only after the last war, however, that this type of store came into being.

In another article in this issue, Mr. Poul Hansen, architect M.A.A., treats the different opinions that arises when designing a self-service store, and the special type of inventory required. Besides the work in connection with the various stores, the architect office was entrusted with the projecting and erection of F.D.B.'s own buildings, including the erection of a factory, as F.D.B. had taken over the production of certain goods. Other builders have also received assistance from F.D.B., though in most cases, there was question of organizations or institutes connected with the Danish cooperative movement.

Mr. Michaelsen illustrates his article with a series of pictures showing the development in the construction of cooperative stores from the oldest to the latest, and also giving an idea of buildings and industrial plants on behalf of builders outside the organization.

The article by Mr. Poul Hansen, which appears at the end of this issue, shows illustrations of two of the latest selfservice stores in Copenhagen, as well as a project, not yet carried out. Illustrations are in colour, so that the best possible impression may be had, and some detailed drawings of some of the most important parts of the inventory are shown.

Publications with english summary

Arkitektens forlag, the publisher of *Arkitekten*, has published the below mentioned publications with English summary:

Århus Universitet (University of Århus), 1949	kr.	4,00
Boligforhold og Sanering i Fattigkvartererne i U.S.A.s byer (Housing Conditions and Slum Clearance in U.S.A. Towns), 1946	-	3,00
Britisk byplantradition (Townplanning Tradition in Britain), 1946	-	2,00
Amerikansk Arkitektur (American Architecture) by professor Kaj Fisker, 1950	-	7,00
Frihedsmonumenter og frihedskollegier (Monuments and Colleges in Memory of Liberation), 1951	-	6,00
Legepladser (Playgrounds), 1952	-	10,00
Skolebyggeri i een etage (One-storey Schools), 1951	-	7,00
Kollektivhuset „Høje Søborg" (The Collective House „Høje Søborg"), 1952	-	7,00
Rundetårn og Sneglegang (The Round Tower and Spiral Ramp), 1952	-	16,00
Arkitekten Ulrik Plesner (Ulrik Plesner, Architect 1861-1933), 1952	-	18,00
Statsanstalten for livsforsikring (The State Life Insurance Company) 1954	-	4,00
Arkitekten Arne Jacobsen (Arne Jacobsen and his work)	-	28,00

(Teksten fortsættes på omstående side)

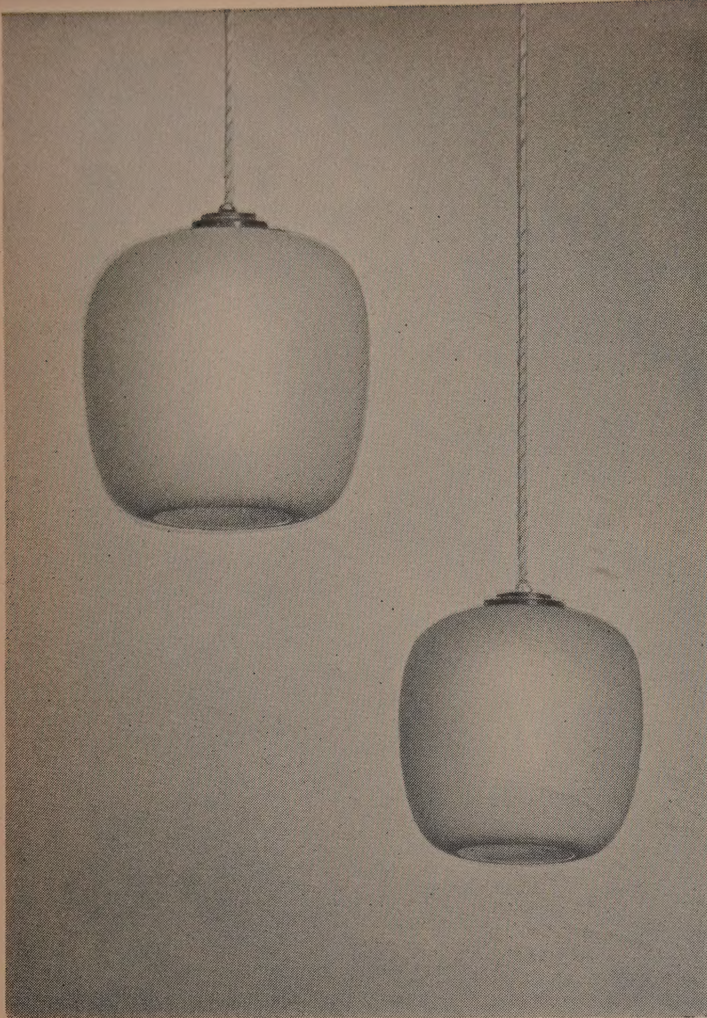
BOIZENBURG FLISEN

leveres altid i den solide tremmekasse

den beskytter mod brækage, afslåede hjørner af flisen o. l. lige til den sidder på væggen.

BOIZENBURG FLISEN - *den mest efterspurgte -*

føres derfor af alle forhandlere af byggematerialer landet over

Kooperativa Förbundets arkitektkontor. *Stockholm brugsforening, selt betjeningsbutik i Råsunda.*

K. F.s arkitektkontor

Nogle år før Fællesforeningens arkitektkontor blev oprettet fik det svensk Kooperativa förbundet sit arkitektkontor (december 1924). I anledning a Kooperativa förbundets 50 års jubilæum i 1949 udsendtes to bøger, sor illustrerede arkitektkontorets virksomhed i tidsrummet 1935-1949. Her i spalterne bringes nogle enkelte billeder fra selvbetjeningsbutiker, op ført af K. F.s arkitektkontor samt en kortfattet tekst, som alt sammen e reproduceret efter bind 1 af de to jubilæumsskrifter. At det svenske arki tektkontors arbejde i høj grad ligner F. D. B.s virksomhed og organisatio fremgår af følgende klip fra den artikel. som indleder bind 1:

Kooperativa förbundets arkitektkontor är organisera som ett arkitektkollektiv, bestående av chefsarkitekter och tolv arkitekter, var och en chef för sin avdelning inom kontoret. Konstruktörer och kostnadsberäknare bildar en särskild avdelning med en civilingenjör som chef. Gentemod Kooperativa förbundet, intar arkitektkontoret en jämförelsesvis fri ställning. Det svarar för sin egen ekonomi. Det mottar inget understöd från förbundet, och dess utgifter bestrides helt genom arvoden för utförda uppdrag.

Inom kontoret fungerar varje avdelning som ett arkitektkontor för sig, med egna uppdrag, som den själv utför. Samtidigt äger dock ständigt ett intimt samarbete rum mellan dessa arkitektkontor; man tillgodogör sig de andras erfarenheter och diskuterar olika problem med varandra. Av stort värde är samarbetet mellan arkitektavdelningarna och konstuktionskontoret. I synnerhet när det är fråga om större byggnadsföretag, inleds detta samarbete i allmänhet på ett mycket tidigt stadium i arbetet. I ett gemensamt arkiv samlas ritningar till byggnader och detaljer vilka har ett större allmänt intresse. Kontorets angelägenheter och byggnadsproblem diskuteras vid sammanträden mellan kontorets och avdelningarnas chefer, stundom vid sammanträden med samtliga anställda. Till konstruktionskontoret är knutna kontrollanter, vilka utövar byggnadskontrollantskapet vid flera av de större byggnader som kontoret ritar. Genom dem oppehålles en intim kontakt med byggnadsplatserne och samlas mycken praktisk erfarenhet. I några få fall har kontrollanterna tjänstgjort som ansvariga byggmästare vid byggnadsföretag som utförts i egen regi av industrier.

Arkitektkontoret inrättades för att rita butiker åt de konsumentkooperativa föreningarna, och butiksbyggnader och butiksindredningar utgör fortfarande flertalet av kontorets uppdrag. Kontoret har för konsumtionsföreningarna även ritat andra slag av byggnader, t. ex. fabriker och lagerhus.

(Teksten fortsættes på omstående side)

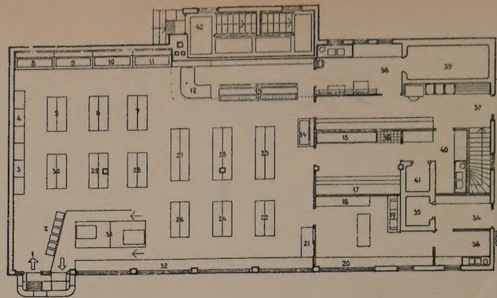
MODERNE BRUGSMØBLER

Praktisk anvendelighed og høj kvalitet i udførelsen kendetegner de moderne FDB MØBLER. Se FDBs nye møbelkatalog i Brugsen eller besøg en af vore møbelafdelinger.

MØBLER

AALBORG ÅRHUS ESBJERG HOLBÆK KOLDING KØBENHAVN ODENSE

Kooperativa förbundets arkitektkontor. *Stockholm brugsforening. Stu plan 1:400 af forslag til selvbetjeningsbutik i Norrviken*

Åt Kooperativa förbundet och dess dotterföretag ha arkitektkontoret utfört ritningarna til många indu strier, lager m. m.

Kontoret har även erhållit uppdrag från organisa tioner och enskilda som ej tillhör den konsument kooperativa rörelsen, samt av staten.

Butiker og varehuse

Den mest genomgripande förändringen i de svensk kooperativa butikernas utformning under senare å har skett i och med övergången til en försäljning me självbetjäning, „Snabbköp". I U.S.A. har butiker fö sådan försäljning, „self-service stores", använts i sto utsträckning sedan många år. De butiker som utfört för de svenska konsumföreningarna är gjorda enlig de amerikanska priciperna, vilka utvecklats och an passats efter svenska förhållanden.

Många butiker som nu byggs är dock alltjämt av den äldre typen med betjäning. Desse har icke undergåt några mer genomgripande förändringar under d senaste 15 åren. Man kan dock urskilja vissa tendenser

Interiører fra Stockholm brugsforenings selvbetjeningsbutik ved Odengatan

(Teksten fortsættes på omstående side

CENTRALUR-ANLÆG

Signalanlæg

Ericsson LM

1. Hustelefon
2. Automatisk lokaltelefon
3. Højttalende lyntelefon
4. Konferencetelefon
5. Personsøger
6. Centraluranlæg
7. Kontrolure
8. Maskinkontrol
9. Automatisk brandalarm
10. Brandtelegraf
11. Visitationskontrol
12. Vandstandsvisere
13. Fjerntermometre
14. Røganalyseapparater
15. pH-metre
16. Balanceringsmaskiner
17. El. kondensatorer
18. Tryktætte kabelmuffer
19. Elmålere
20. El. måleinstrumenter

Ens tid . . . rigtig tid

Direkte på lysnettet eller til akkumulator. Hoveduret udsender hvert minut elektriske impulser til bi-urene, så tidsangivelsen overalt bliver ens. Stor gangnøjagtighed. Automatisk retstilling.

BIURE
Indendørs - udendørs. Alle størrelser, også tårnure.

BIURE
Enkelte - dobbelte - mange typer

CENTRALUR-ANLÆG
kan forenes med signalanlæg, således at hoveduret automatisk udløser tilsluttede signal-organer.

Rekvirer vore kataloger og referencelister

Undertegnede ønsker tilsendt følgende special-prospekter:
(Numrene anføres i nedenstående rubriker)

Navn: ....

Adresse: ....

By: ....

L. M. ERICSSON A/S
FINSENSVEJ 78
KØBENHAVN F
TELEFON FASAN 6868

I deras livsmedelsavdelingar är visserligen det totala utrymmesbehovet för varor tämligen oförändrat. Varusorteringarna av husgeråd och manufaktur har däremot blivit större och fordrar mera utrymme. Numera ordnas ofta en särskild avdelning för dessa varor.

För att tillgodose möjligheterna att lätt övergå til andra betjäningsformer, och för att i övrigt lätt kunne göra ändringar inom butiksvåningens planyta, har även mindre hus i stor utsträckning försetts med stöd i stället for hjärtvägg. Man har också gjort försök med butikshus helt utan pelare och bärande innerväggar. I dessa fall är byggnaden i en våning, med bostaden liggande vid siden om butiksutrymmena.

För att kunna tillfredsställa såväl kraven på skyltfönster med goda skyltningsmöjligheter som kravet på god dagsljusbelysning i butiken har lösningar prövats, där en del fönster används huvudsakligen för skyltning och andra endast för belysning.

I städer och större samhällen har det ökade varusortimentet och ökad försäljning gjort det önskvärt med särskilda varuhus för andra varor än livsmedel. Många sådana har planerats, men på grund af byggrestriktionerna har endast några få kunnat förverkligas.

Interiører fra Stockholm brugsforenings selvbetjeningsbutik i Årsta

(Teksten fortsættes på omstående side)

Udenlandske arkitekturtidsskrifter

I nedenstående liste er optaget de udenlandske arkitekturtidsskrifter, som *Arkitekten* korresponderer med.

Finland

Arkitekten, udgivet af Finlands arkitektförbund, månedstidsskrift, ca. 180 sider pr. årgang.
Rakennustaito, månedstidsskrift, ca. 25 sider.
Tekniska Föreningens i Finland Förhandlingar, månedstidsskrift, ca. 16 sider.

Norge

Bonytt, organ for Landsforeningen Norsk Brukskunst, månedstidsskrift, 224 sider pr. årgang.
Byggekunst, Norske arkitekters tidsskrift, månedstidsskrift, ca. 250 sider pr. årgang.
Teknisk Ukeblad, udgivet af Den norske ingeniørforening og Den polytekniske forening, ugetidsskrift, ca. 20 sider.

Sverige

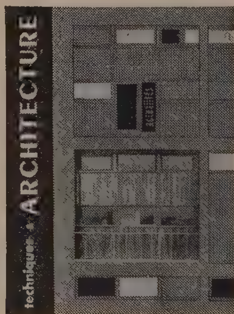
Bygglitteratur, referater fra byggetidsskrifter, månedstidsskrift, ca. 12 sider.
Byggmästaren, tidsskrift for arkitektur og bygningsteknik, 2 gange pr. md., ca. 500 sider pr. årgang.
Byggnadsvärlden, ugetidsskrift, ca. 8 sider.
Form, Svenska Slöjdföreningens tidsskrift, månedstidsskrift, ca. 290 sider pr. årgang.
Hem i Sverige, tidsskrift for boligindretning og havekultur, månedstidsskrift, ca. 360 sider pr. årgang.
Kontur, Nyt kulturtidsskrift udgivet af Svenska Slöjdföreningen, 2 hæfter om året.
att bo, månedstidsskrift, ca. 30 sider.

Belgien

Architecture, månedstidsskrift, ca. 20 sider.

England

Architectural Association Journal, månedstidsskrift, ca. 20 sider.
Building Digest, månedstidsskrift, ca. 430 sider pr. årgang.
The Architectural Review, månedstidsskrift, ca. 380 sider pr. årgang.
The Journal of the Royal Institute of British Architects, månedstidsskrift, ca. 34 sider.

Frankrig

L'Architecture d'Aujourd'hui, månedstidsskrift, ca. 70 sider.
L'Architecture Francaise, månedstidsskrift, ca. 50 sider.
Techniques et Architecture, månedstidsskrift, ca. 60 sider.

(Teksten fortsættes på omstående side)

FORUM
CIAM

Holland

Bouwkundig Weekblad, ugetidsskrift, 624 sider pr. årgang.

Forum, månedstidsskrift for arkitektur og dekorativ kunst, ca 335 sider pr. årgang.

Italien

Metron, månedstidsskrift, organ for CIAM, ca. 624 sider pr. år-gang.

Edelizia Moderna, månedstidsskrift, ca. 75 sider.

WERK

Schweiz

Werk, månedstidsskrift for arkitektur og kunst, ca. 380 sider pr årgang.

Sovjetunionen

Архитектура и Строительство. Månedstidsskrift for arki-tektur og genopbygning, ca. 40 sider.

Tjekoslovakiet

Architectura ČSR, månedstidsskrift, ca. 350 sider pr. årgang.

Tyskland

Neue Bauwelt, ugetidsskrift, ca. 25 sider.

Die Neue Stadt, månedstidsskrift for arkitektur og byplanlægning ca. 40 sider.

Østrig

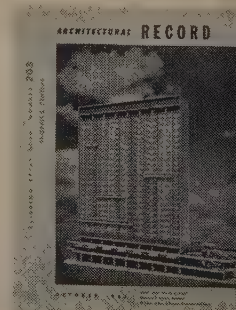
Der Aufbau, månedstidsskrift for genopbygning, ca. 580 side pr. årgang.

U.S.A.

Architectural Record, månedstidsskrift, ca. 100 sider.

Progressive Architecture, månedsskrift ca. 75 sider.

BRUGSFORENINGSBYGGERI

Af arkitekt M.A.A. M. K. Michaelsen *725.2:334.5*

En brugsforening er en kreds af forbrugere, der i fællesskab tager varer hjem til succesiv fordeling efter den enkeltes behov. Varerne betales ved modtagelsen eller ved mdl. afregninger med „dagspris" eller en pris, der godt og vel dækker omkostningerne ved fordelingen, hvorefter de for meget erlagte beløb ved årets afslutning, efter at nødvendige afskrivninger og henlæggelser er foretaget, tilbagebetales forbrugerne i forhold til deres køb.

Til at tage hånd om denne hjemtagelses og fordelingsforeteelse vælges en bestyrelse, der antager lønnede medhjælpere, som opererer med varerne i et bygningsanlæg; det som også kaldes brugsforeningen.

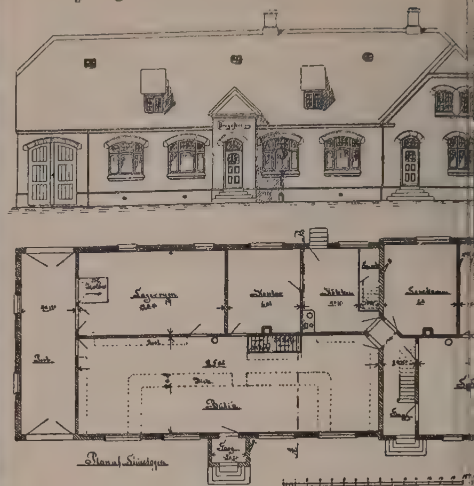
Den første endnu eksisterende brugsforening, der oprettedes her i landet, så dagens lys i Thisted i 1866. Den og et par samtidige såkaldte arbejderforeninger havde ved tilblivelsen et udpræget socialt tilsnit med nogen skelen også til tilværelsens kulturelle sider, men den var ellers, som sit engelske forbillede, realistisk nok, idet dens formål var at skaffe medlemmerne deres daglige brød i bedst tænkelig kvalitet til lavest mulige priser.

Det var i byerne, brugsforeningerne blev til, men det blev herhjemme på landet, de først fik vind i sejlene, måske i starten hjulpet af læbælteordningen omkring købstæderne, men vel ellers først og fremmest af et ønske hos bønderne om at frigøre sig for afhængighedsforholdet til byerne. En trang til på demokratisk grundlag selv at ordne sagerne har utvivlsomt spillet en stor rolle hos datidens bønder – den generation, der senere skabte de store produktionsandelsforeninger.

Brugsforeningerne bredte sig i hvert fald med stor hast over det

Interiør fra gammel brugsforening

Façade og plan 1:400 fra bygmester Kr. Kristensens typetegninger i F. D. B.'s årbog 1910

ganske land, og de fandt hurtigt ud af at slutte sig sammen om en gros indkøbsforeninger.

I 1896, da antallet af foreninger var nået op over fem hundrede, sluttede de sjællandske og de jydske indkøbsforeninger sig sammen til Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger med det hovedformål at forsyne brugsforeningerne med varer købt direkte på produktionsstedet – og, hvis det måtte skønnes formålstjenligt, selv at optage produktion.

Herudover skulle det være et andet af F.D.B.s formål at repræsentere og bistå brugsforeningerne på alle områder, hvor det måtte være af værdi for samvirksomheden.

Medlemsskabet af F.D.B. berører ikke den enkelte brugsforening i dens handlefrihed. Det er brugsforeningerne, der ejer og driver Fællesforeningen og ikke omvendt. Måske ville det – navnlig fremover – være til fordel for begge parter med lidt tilløb til større gensidighed, altså med et par småpligter fra foreningernes side overfor deres Fællesforening, uden hvilken de næppe var nået ret langt.

For eksempel burde en brugsforening vel, hvis den gennem en årrække havde vist tilbagegang på en plads, hvor fremgang ellers skulle være mulig, kunne slettes af medlemslisten eller tolerere optagelse af en „konkurrent“ på stedet. Nogen købepligt i forening med pligt til i fællesskabets interesse at hjemtage hovedparten af varerne på den mest rationelle måde ville sikkert heller ikke være af vejen.

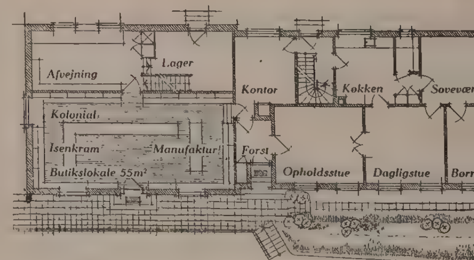
I 1953 var brugsforeningernes antal nået op på 1920 (hertil kommer 125 specielle medlemmer uden butik som f. eks. andre andelsforeninger) med et medlemsantal beregnet efter foreningernes andele i F.D.B. på ca. 420.000.

Brugsforeningernes samlede omsætning har antagelig ligget på godt en milliard kroner, og heraf er købt i F.D.B. for 625 mill. kroner, af hvilke igen for godt 200 millioner kroner kom fra egne fabrikker. Der blev tilbagebetalt til brugsforeningerne ca. 19 mill. kroner, et tal der ikke afviger meget fra brugsforeningernes dividende til medlemmerne. Dividendegevinsten er så at sige i sin

Flade brugsforening, Mors, 1931

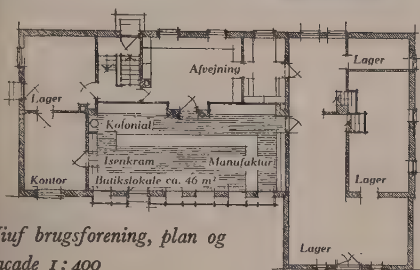

Flade brugsforening, façade og plan 1:400

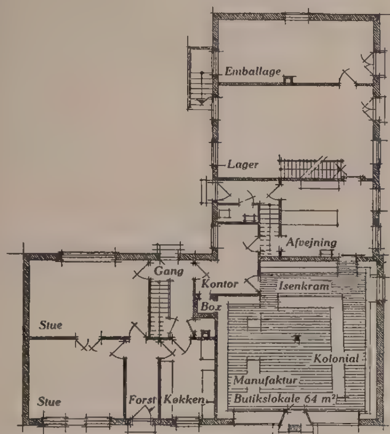

Viuf brugsforening, ombygning 1930

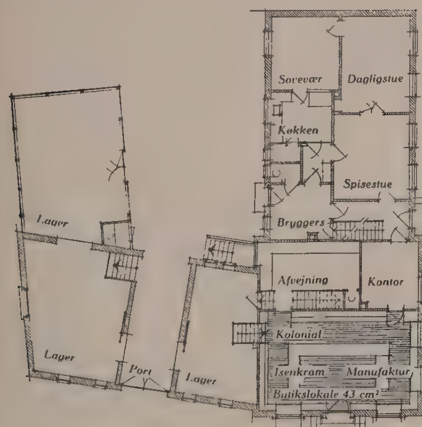

Viuf brugsforening, plan og façade 1:400

Hygum brugsforening, 1939, plan 1:400

Kaas brugsforening, 1930, plan 1:400

helhed opsamlet af hovedforeningen F.D.B. Det er altså på indkøbene, brugsforeningerne har „tjent", medens detaildistribueringen kun har balanceret, hvilket i bedste tilfælde kan skyldes lavest muligt ansatte udsalgspriser, men ellers må tilskrives for store omkostninger i gennemgangsleddet butikken. Nå, der kan jo også være foreninger, der har ment det rigtigt at øge arbejdskapitalen, der mange steder gennem kronens formindskede værdi var på vej til ikke at strække til – og fremmede penge er jo bleven temmelig dyre.

Det apparat brugsforeningerne og deres fællesforening udgør er i sin konstruktion et af de finest tænkelige organer for varefremskaffelse og varefordeling. Det repræsenterer rigtigt udnyttet den korteste vej fra producent til forbruger. Det bygger på rationalisering gennem samarbejde, men ingen af foreteelserne synes at være ført helt til bunds. Der er åbenbart mange „urationelle" hensyn at tage, inden hveden når fra combineren til køkkenet. Da de første 25-30 år af F.D.B.s tilværelse var forløbet, synes deres daværende merkantile leder, direktør Frederik Nielsen, at have været optaget af overvejelser i den retning. I hvert fald begyndte han at interessere sig for specialbistand til løsning af opgaver udenfor det rent handelsmæssige område. Resultatet af denne interesse (Frederik Nielsens interesser gav altid resultater) blev i hurtig rækkefølge oprettelsen af et Centrallaboratorium, et Ingeniørkontor og et Arkitektkontor.

Forud havde et konsulent- og revisionskontor, et stort ugeblad, *Brugsforeningsbladet* (nu *Samvirke*) set dagens lys, og senere fulgte en skole (Andelsskolen ved Middelfart), en Reklameafdeling, en Oplysningsafdeling og en Planlægningsafdeling.

Det er ved denne lejlighed, Arkitektkontoret og dets arbejde, der er i søgelyset, og anledningen er, at det efter 25 år i manegen – og det har været noget af en cirkus – er blevet bedt om indenfor et begrænset område – butiksbyggeriet – at gøre en slags status. Om tidspunktet for en sådan status er heldig valgt, ved jeg ikke. Det falder sammen med nogle overvejelser, vi er oppe i om at afskrive alt det, der har været god latin på bjerget lige til op omkring 1951/52. Det meste af det havde sin rod i håndværkets tidsalder – den romantiske krydderi- og sildeduftende høkerbutik med manden bag disken – petroleumslampen under loftet, og udenfor på vejen den stive vogn med brænde, vinankeret under sædefjælen og forspændt med gumlende stude eller et par sindige rødblissede øg ... De gode gamle dage ...

Vi har her i Danmark ikke skabt fremskridtene. De elektriske vægte og kasse- og regnemaskinerne kom udefra. Det gjorde køle- og fryseboksene også – og bilerne og traktorerne og de andre apparater og alt det, der har omskabt vor daglige tilværelse. Men vi har taget mod disse fremskridt og efter evne søgt at passe dem ind i vor fortid – bl. a. i den del af vor fortid, som udgøres af husene omkring os. Traditionen og de røde mursten er sejglivede – lad gå med murstenene, men ...

Nå, det var altså Frederik Nielsen, der var far til F.D.B.s arkitektkontor, der oprettedes i 1929.

Idéen havde han undfanget adskillige år tidligere – på en bænk

Gyrstinge brugsforening, 1938

Lyderslev brugsforening, 1953

Vesterhede brugsforening, 1940

Bjælkerup brugsforening, 1950

Sæby og omegns brugsforening, 1936

Interiør fra brugsforening 1930

i Haveselskabets have – også før de beslægtede foreteelser i Sverige, Finland og Norge havde knyttet arkitekter til deres virksomheder. F.D.B. kom med, men sidst, for dens bestyrelse ville ikke straks følge sin direktør. Og der var en naturlig grund til dens tilbageholdenhed, idet dens næstformand, Kr. Kristensen, Særslev (han sad i bestyrelsen fra 1908 til 1932, deraf 21 år som næstformand) var bygmester og drev som sådan en ikke ubetydelig bygningskonsulent- og arkitektvirksomhed. Han var en stabil håndværker af den årgang, der er ansvarlig for den bedste del af byggeriet på landet omkring århundredeskiftet.

I 1910 skrev han i F.D.B.s årbog en artikel ledsaget af tegninger om indretning og opførelse af praktiske brugsforeninger. En af tegningerne bringes her, og den beretter lidt om, hvordan man, da F.D.B. fyldte 25 år, mente, at et butiksanlæg skulle udformes. I 1929, ved Arkitektkontorets oprettelse, afløstes bestyrelsens næstformand som bygningskonsulent af arkitekt M. K. Michaelsen. Det var vist nok med næstformandens, men ikke med formandens, direktør L. Brobergs, tilslutning. Sidstnævnte kunne ikke se, hvad man sådan til daglig skulle sætte en arkitekt til; iøvrigt regnede han formentlig med fortsat bistand fra bygmesterens side, og vel også med – som hidtil ved større byggearbejder – at kontakte privat praktiserende arkitekter. Men han bød loyalt den nye medarbejder velkommen og støttede ham på udmærket måde i starten, indtil kontorets medhjælperstab efter et halvt års forløb var vokset til fire. Da slog han, dog uden virkning, bak. Det har sikkert også været vanskeligt for en repræsentant for den forrige generation at indstille sig på, at et varefordelingsapparat skulle operere med et stort antal arkitekter – eller omvendt. Der er dem, det kniber for endnu.

Ved oprettelsen blev det understreget, at arkitektkontorets fornemeste opgave skulle være at bistå brugsforeninger, som måtte ønske det, med råd og dåd ved foreliggende bygge- og butiksmonteringsopgaver. Herudover skulle det være til rådighed, når F.D.B. selv, og senere også andre andelsforetagender, optrådte som bygherre eller havde behov for arkitektbistand på andre områder.

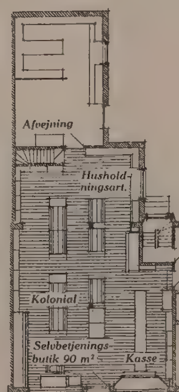
Det viste sig snart, at mange brugsforeninger ønskede bistand. Adskillige var på vej til at køre fast i for små, også tit for gamle og forlængst helt udtjente huse. Som regel (det var mest på landet) drejede det sig om oprindelig lange lave huse, der senere var udvidede med gårdfløje for lagre. I gadehuset fandtes butikken med baglokale og uddelerens bolig, suppleret med medhjælperværelser i tagetagen. Der var gået „tradition" i foreteelsen – programmet lå fast – og det var slet ikke dårligt set i forhold til tid og sted og den opgave, der skulle løses.

I byerne så billedet noget anderledes ud. Her var det i de større byer ikke ualmindeligt, at brugsforeningerne havde lejet sig ind hos private husejere eller i andelsboligforeningernes komplekser. En del foreninger ejede dog selv det hus, hvori de boede – det var gerne en enkelt opgang med 2–3 etager og butik i stuen.

Mens brugsforeningernes andel i omsætningen på landet gennemgående lå højt – her og der indenfor vareområdet til fuld dækning på stedet – lå byernes foreningers lavt. Dette forhold har

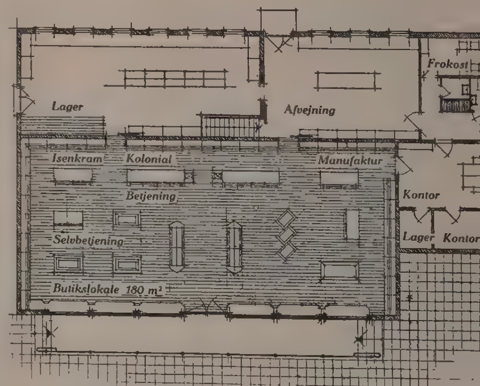
siden rettet sig. Størstedelen af de senere års fremgang indenfor brugsforeningernes omsætning hidrører fra byerne.
Af de opgaver, arkitektkontoret fik overladt, var ombygningerne i antal størst, og mange af dem kom til at bestå i at bygge en etage på gadehuset; her indrettedes en bolig for uddeleren, mens hans hidtidige i stueetagen inddroges til udvidelse af butikken. Samtidig installeredes centralvarme, varmt vand, toilet og badeanordninger – og butikken fik nyt inventar.
Den næststørste gruppe omfattede nye bygningsanlæg. På det område skulle der have været muligheder for en særlig indsats fra arkitektkontorets side. Der blev også lagt op til den – og for så vidt angår de „merkantile" forbedringer og de tekniske løsninger, nåedes helt tilfredsstillende resultater, men vistnok næppe heller mere.
Den helt store indsats – de banebrydende fremskridt – var foreningerne endnu ikke modne til at tage.
Det blev fra begyndelsen og i mange år derefter kun til hæderlige tilløb – tilløb, hvis største fortjeneste det måske kan blive at danne springbrædt for de forestående bestræbelser. I „tilløbet" er den nye generation vokset op, der skal tage sig af vareformidlingen i de kommende år; det er de „fagfolk", der enten selv skal lægge programmet for fornyelsen, eller – hvis det kommer udefra – skal kunne tilegne sig det.
En særlig gruppe af Arkitektkontorets arbejde med butikker udgjordes af bybrugsforeningerne. De havde stået i stampe i nogen tid, så de var taknemmelige emner. I dag er mange af disse foreninger inde i en rivende udvikling ikke ganske ulig den, vi kender fra de amerikanske supermarkeder. Engang de sidste, er de nu godt på vej til at blive de første.
Parallelt med opgaverne for brugsforeningerne fulgte snart en lang række arbejder for Fællesforeningen. Den ene fabrik efter den anden blev ombygget, udvidet eller nybygget; det samme gjaldt lagerbygningerne og manufaktur-detail-udsalgene. Dertil kom udstillingsopgaver, propaganda for bedre møbler og de første spirer til et møbelarkitektkontor. En overgang overtog Arkitektkontoret (H. E. Langkilde) reklameafdelingens opgaver. Ind imellem udgaves bøger, forfattedes artikler, og holdtes foredrag om snart sagt alt det, arkitekter har tilknytning til; og det er vist ikke så lidt, når man ikke holder sig i baggrunden.
Ved krigsudbruddet beskæftigede kontoret et personale på omkring 40 personer – men så kom restriktionerne – og arbejdet gik lidt efter lidt næsten helt i stå. Men i stilstandsårene arbejdedes der med de nye butikstyper og det til dem hørende inventar. Inventaret nåede at komme i brug enkelte steder straks efter krigens ophør, mens det først lykkedes at indføre den første selvbetjeningsbutik i 1950. Der var to samtidige på tegnebrædtet, en i Esbjerg og en i København. Den sidste blev den første i en lang række af nye H.B. selvbetjeningsbutikker, der i de få år, der er gået, har gennemløbet en udvikling fra en slags famlende eksperiment til en efterhånden ret afklaret helhed.
Med restriktionernes afvikling kom byggeriet langsomt igang igen – dog ikke i et omfang som tidligere, selv om arbejdsområdet udvidedes til også at omfatte opgaver for Andelsbanken, Dansk

Interiør fra brugsforening 1953

Skive brugsforening, ombygges til selvbetjening, 1951, plan 1 : 400

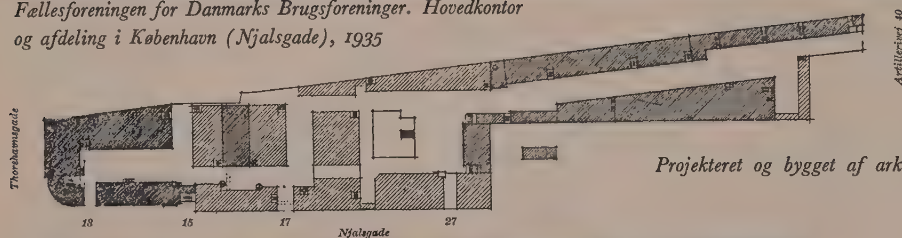
Greve brugsforening, selvbetjeningsbutik 1954, plan og façade 1 : 400

Strammelse Brugsforening, 1937

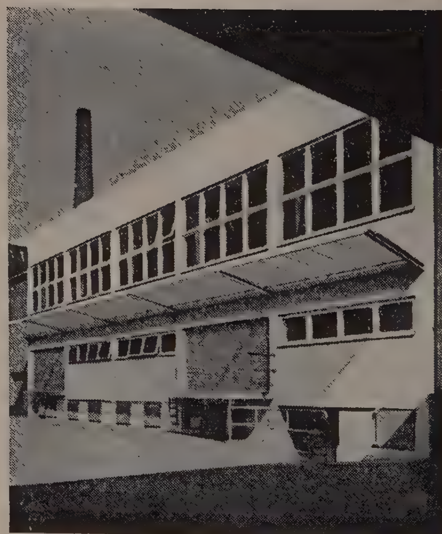

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Hovedkontor og afdeling i København (Njalsgade), 1935

Projekteret og bygget af arkitektkontoret

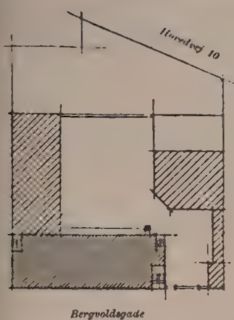

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Interiør fra hovedbygningens gård og marketenderibygningen (1940)

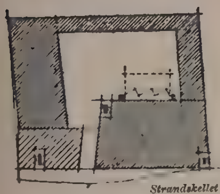

Fællesforeningen for Danmarks brugsforeninger, afdeling i Vejle (1950)

Fællesforeningen for Danmarks brugsforeninger i Rønne, (1950-52)

Andels Gødningsforretning, Dansk Andels Ægexport, Danske Landboforeningers Frøforsyning, Kartoffelexportudvalget, Andelsvaskerierne og andre andelsforetagender, der står som medlemmer af F.D.B.

Udenfor denne medlemskreds, der iøvrigt er ganske frit stillet ved valg af arkitektbistand, er F.D.B.s arkitektkontor aldrig gået. Siden 1929 har langt over 100 arkitekter eller ingeniører i kortere eller længere åremål været beskæftiget på Arkitektkontoret.

Af de 22, medarbejderstaben i dag udgør, har flere 20–25 års anciennitet.

Medarbejderne er ansat på alm. funktionærvilkår med en beskeden pension. De ælste er „selvstændige“ arkitekter, hvis arbejdsform ganske svarer til den privat praktiserende arkitekts. De yngre er medhjælpere, der „flytter“ til opgaverne indenfor murene. Nogen rangforordning, udover at chefarkitekten og hans nærmeste medarbejder, arkitekt Poul Hansen, fordeler opgaverne og ansætter og afskediger personale samt er ansvarlig overfor bygherren og F.D.B.s ledelse for kontorets gerninger, forekommer ikke andre steder end på lønningslisterne.

Nå – men en brugsforening er altså – foruden at være en organisationsmæssig foreteelse – en forening med medlemmer og bestyrelse og revisorer og vedtægter og alt der der – en butik, hvorfra forbrugerkredsen kan forsyne sig med dagliglivets fornødenheder. Det kan være

en kolonialbutik (med eller uden grovvarer)
en isenkrambutik
en manufakturbutik
en skotøjsbutik
en kødbutik
en viktualiebutik
en grønt- og frugtsagsbutik
en mælkebutik
en bagerbutik
en påklædningsbutik
en møbelbutik o. s. v.

Det kan være en af disse kategorier eller flere af dem under samme tag, evt. i samme lokale.

F.D.B.'s fabriker i Viby, Jylland

F.D.B.'s fabriker i Viby, Jylland, Sæbefabriken 1935

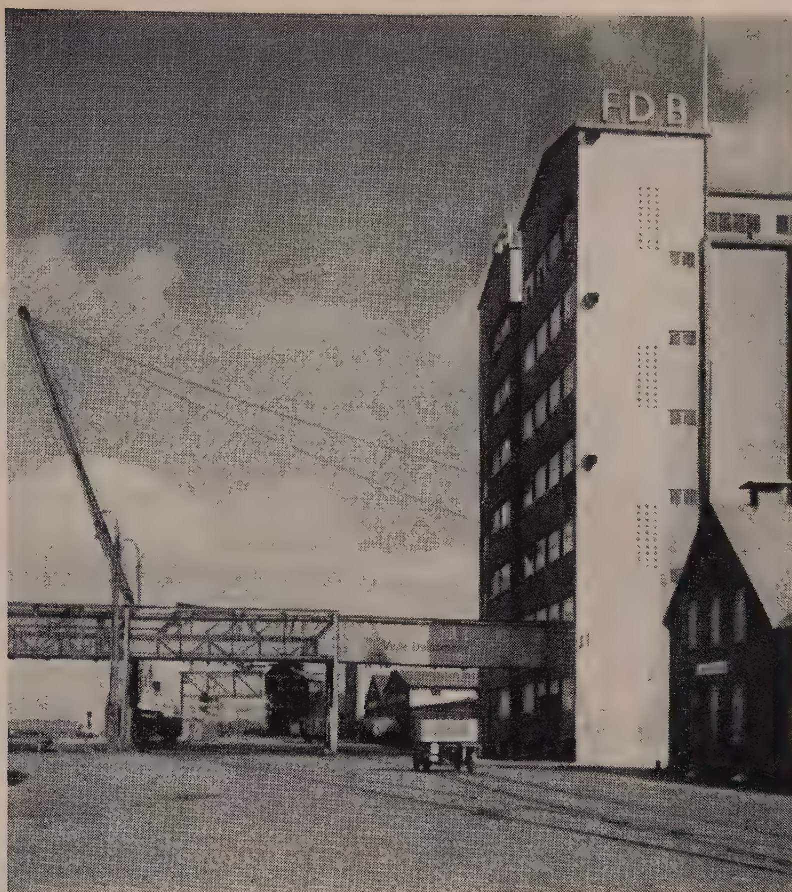

Hørskætteriet Linum, Viby Jylland, 1941

Svendborg konservesfabrik , 1946

Vejle dampmølle, 1931 og 1937

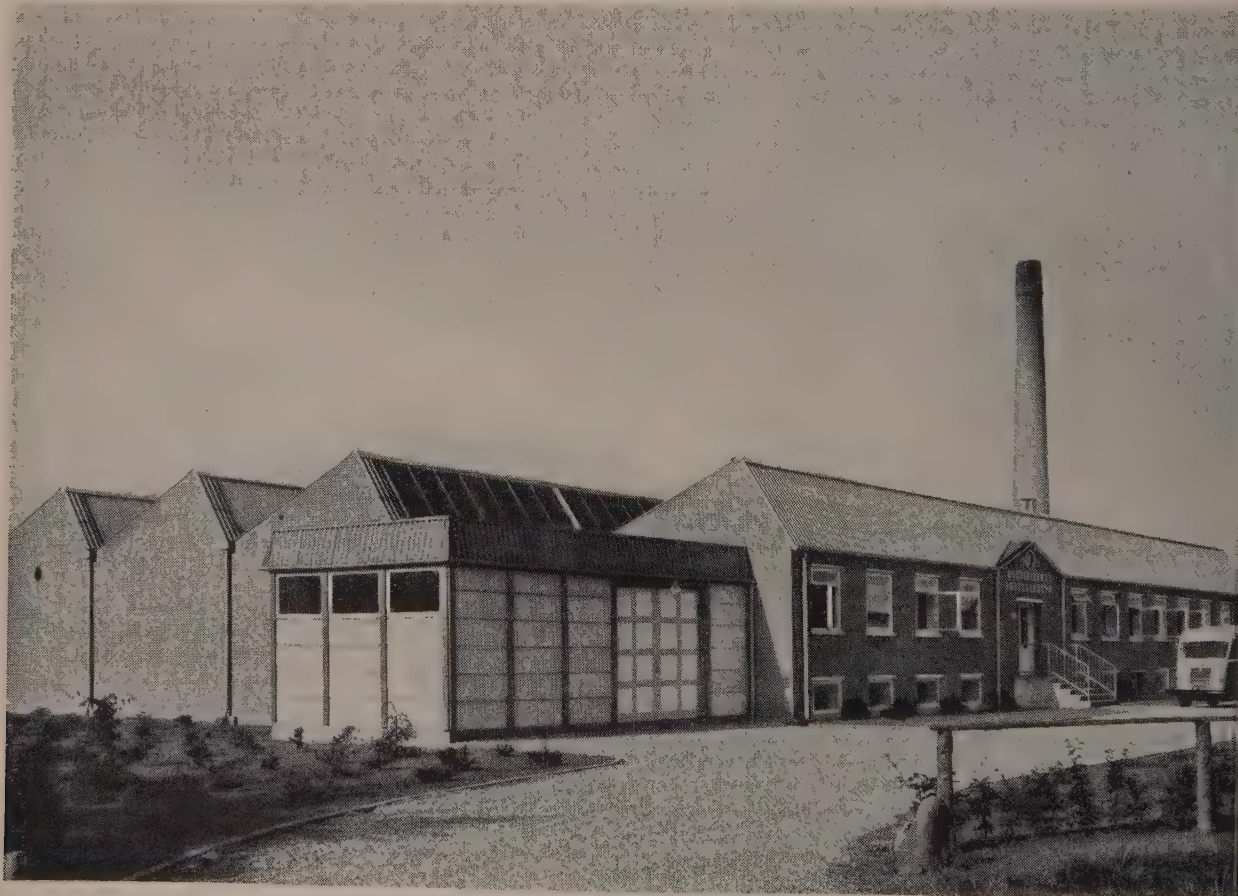

F.D.B.'s fabriker i Kolding

På landet og i de mindre byer møder vi som regel den „blandede butik" (blandet landhandel) helt eller delvis dækkende hovedgrupperne kolonial, isenkram og manufaktur (begrænset udvalg), somme tider udvidet med en lille skotøjsafdeling.
Herude har kød, viktualie, grøntsager og brød ikke vundet indpas i brugsforeningerne, vel sagtens fordi disse emner endnu i stor udstrækning ordnes indenfor hjemmets rammer eller drives som håndværk.
I byerne har den stærke opdeling i kolonialbutik med grøntsager og et beskedent udvalg af husholdningsisenkram, kødbutik, viktualiebutik, bageri og manufakturbutik indtil fornylig været reglen, forankret i sundhedsvedtægternes bestemmelser og arven fra laugsvældets dage. Nu er man her med „super markederne" på vej til den udvidede, måske til den gennemførte samhandel. Der skal dog vist en ny næringslov og en ny sundhedsvedtægt og meget andet nyt til, før f. eks. mælk må forhandles fra andet end et mejeri – skønt et mejeriudsalg nærmer sig en butiksform, der er ved at overleve sig selv.
På landet bor forbrugerkredsen spredt, og forbrugerne spænder fra enlige personer i jordløse huse til store familier omfattende også medhjælpere i bedriften på gårdene.
I byerne er forbrugerkredsen mere ensartet, og der bor den i en tæt ring omkring butikken.
Gårdmandskonen går sjældent den lange vej til en kolonialbutik for at købe mel og gryn og sæbe o. lign. Hun ringer efter varerne,

der så bliver bragt. Kødvarerne (hun har måske hovedparten i en fryseboks) kommer slagterne med i en vogn og i hælene på ham følger fiskehandleren og bageren.
I byen er det daglige butiksbesøg en af de hjemmeværende husmødres vigtigste og mest underholdende beskæftigelser. Hendes udearbejdende søstre fylder butikkerne den sidste halve time før lukketid.
På landet er der ringe eller kun sjældent kontakt mellem forbruger og varemarked – derfor bl. a. kommer slagteren og bageren – og brugsens varebil.
På landet har husmoderen plads til store indkøb i køkken og kælder og i køleskab – i byernes små køkkener er der kun plads til dagens forbrug.
Landmanden køber på kontrabog og betaler med store beløb på samme måde, som han modtager sine indtægter i store beløb. Byboen betaler ved hvert enkelt butiksbesøg – med den del af ugelønnen, der er afsat hertil.
Jo – der er stor forskel på vareformidlingen mellem land og by, når det drejer sig om fremskaffelsen af det daglige behov. Den forskel slår selvfølgelig igennem i udformningen af butikken. Det er vareudvalget og omsætningshastigheden og selve omsætningen, der danner grundlaget for dimensionering og planudformning. Det hænder, at den varegruppe, der omsættes mindst, kræver størst plads.
Men teknikken i formidlingen af de vareemner, der går igen

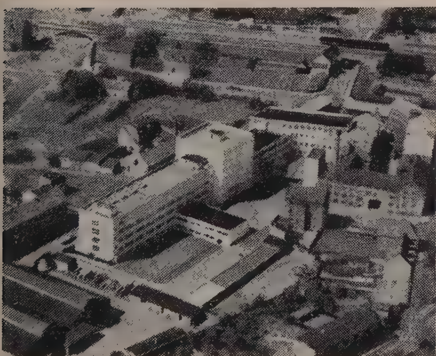

Østsjællands Andelsvaskeri, Store Hedinge 1950

F.D.B.'s frøafdeling, Århus

F.D.B.'s tobaksfabrik i Esbjerg, 1940

begge steder, er i det væsentligste den samme, og derfor kan apparaterne i mange enkeltheder udformes ens. Der er basis for en standardisering – og standardisering har da også gennem årene været udnyttet med stor fordel. Før 1940 var to arkitekter tilstadighed beskæftiget med „at standardisere" – til stadighed, for man låste sig ikke fast; standarderne forbedredes og fornyedes år for år. Det har dog ikke betydet, at bygherrerne altid fik de sidste goder med – ofte har de vraget dem til fordel for ældre standardemner.

De første planer til mere levende butikker og til selvbetjeningsbutikker fremlagdes af Arkitektkontoret adskillige år før krigen. Først adskillige år efter krigen begyndte de, der står midt i arbejdet imidlertid at interessere sig for dem. Det er tit arkitekters skæbne at se det, de selv anser for det rigtigste og værdifuldeste for bygherren, vraget af denne. Men hans interesse kommer senere – der skal en modningstid til – og når den er overstået, møder arkitekten måske sine gamle ideer med en ny far. Tilværelsen er ikke uden oplivende momenter.

Det er ikke ret længe siden, at alle varer udvejedes eller aftappedes i butikken; det gør man ikke mere så meget som før – i Amerika, siger man, er det helt slut.

Men hvis nu alting kom frem emballeret i familieportioner – også f. eks. fersk kød – så kunne man helt springe det gammeldags butiksled over. Man kunne arrangere sig i et stort lagerrum og give forbrugerne direkte adgang til det, så de selv kunne tage varerne frem fra kasser og reoler og kølediske og betale ved udgangen. Varer til udbringning kunne tages af personalet fra samme lager.

Og på den måde blev husmoderen fri for at løbe fra butik til butik og hvert sted slutte op som den sidste i køen.

Ingen ventetid – kurven fyldt i kundens eget tempo. Det er selvbetjeningsbutikken – det er sådan først amerikanerne og siden f. eks. svenskerne, og mange andre har gjort det eller er på vej til at gøre det, hvor vider og vedtægter eller andre gamle levn ikke stiller sig hindrende i vejen.

Det er den udviklingslinie, brugsforeningerne herhjemme gerne ville eller skulle følge. Det kan lade sig gøre, og gjort rigtigt lønner det sig.

I Danmark skal der en række dispensationer, der samtidig forudsætter specielle indretninger, til, før samhandel kan etableres. Sagen er noget indviklet, men sundhedsmyndighederne har alligevel vist den stor interesse. De større byer som f. eks. København, Århus, Ålborg og Esbjerg m. fl. er gået ind for samhandelen på nærmere vilkår, men enkelte pladser viser endnu nogen tilbageholdenhed; det gælder bl. a. et par af hovedstadens omegnskommuner; det var ellers at vente, at de store nydannelser, som disse kommuner repræsenterer, var de første til at gribe fremskridtene. Samhandelen er nemlig et fremskridt – det er den rationalisering af detailleddet, som må komme umiddelbart i industrialiseringens spor.

Springet til samhandelen har ikke været stort for brugsforeningerne, for de havde jo i forvejen de forskellige butiksformer under samme hat. Og springet til selvbetjening var heller ikke en frem-

Andelsbanken i Ringsted, ombygning 1953

med tanke; medlemmerne henter jo varerne i deres egen butik. Man måtte imidlertid afvente standard emballeringen – de færdige portionspakker. Da den side af sagen var gennemført (eller næsten gennemført) – ja, så kom selvbetjeningen – den var ikke en opfindelse – den var en udvikling – en ganske naturlig udvikling, der bare bremses lidt, fordi den ikke har været forudset af næringslovens og sundhedsvedtægternes forfattere.

Bremser er en god ting – men vil man videre, skal de jo ind imellem løsnes lidt.

Butiksformen, handelsformen og alt, hvad der knytter sig hertil, er ikke de eneste led i detailhandelens rationalisering. Denne rationalisering begynder med byplanen.

Man kan sætte sig på sin stol og med forhåndenværende materiale ganske nøje regne ud, hvor mange enheder af hvert vareemne, der gennemsnitlig i løbet af et år føres ind gennem hver enkelt entredør i et boligkvarter. Og så kan man regne ud, hvor mange boliger, der skal til for at bære et sæt butikker, hvis man ved, hvor stor butikkernes omsætning skal være, for at de kan løbe rundt. Når man ved det og tager sæsonudsvingene (jul, sommerferie o. l.) i betragtning, ved man også omtrentlig, hvor mange varer, der samtidig skal være tilgængelige pr. dag eller uge i butikken; og det kan man dimensionere den efter. Man kan regne sig til mange ting og deraf drage sine slutninger. Man kan bl. a. komme til det resultat, at der ingen vej er udenom de store selvbetjeningsbutikker, hvis facit skal blive til prismæssig fordel for forbrugerne uden at det går ud over varens kvalitet – og hvis de der betjener fordelingsapparaterne skal kunne leve hæderligt af det.

Andelsbanken, Frederikssund, 1952

Dansk Andels Æg Export, ægpakkeriet i Hjørring, 1949

Dansk Andels Gødningsforretning, Odense havn 1949.

Dansk Andels Ægexport. Ægpakkeriet i Odense 1952.

Og det kan tilføjes, at det herudover er en nødvendighed, at butikkerne indbyrdes samarbejder om produktion og indkøb.
Vejen til dette mål er ikke forbeholdt brugsforeningerne. Den står åben for alle, og den er også ved at blive betrådt af flere.
Endnu er disse „flere" et fåtal. Måske vil de længe blive ved at være de færreste – men med den største andel i vareomsætningen – og det er netop målet.
Brugsforeningerne er gået i spidsen med rationaliseringen indenfor detailleddet. De åbnede de første selvbetjeningsbutikker her i landet og de første butikker, hvorfra både kolonial, husholdningsartikler o. l., grøntsager, fersk kød og tilberedt kød (viktualievarer) og brød forhandledes i et og samme rum.
Det betød en ny butiksform – det betød et langt større salgslokale end det eller de hidtil kendte, med fritstående og tilgængelige reoler og åbne montre – og det betød navnlig åbne køle- og frysemontre.
Og sidst, men i denne sammenhæng ikke mindst, betød det et spændende nyskabende arbejde for arkitektkontoret.
Nogle resultater af dette arbejde fremlægges ved denne lejlighed med nogle ældre arbejder fra kontorets første dage og nogle fotos fra andre arbejdsområder som baggrund.

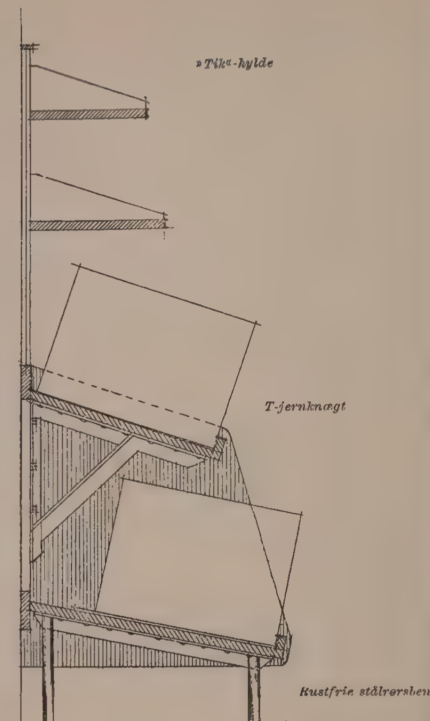
Selvbetjeningsbutiker

Af arkitekt M.A.A. Poul Hansen 725.21 : 334.5

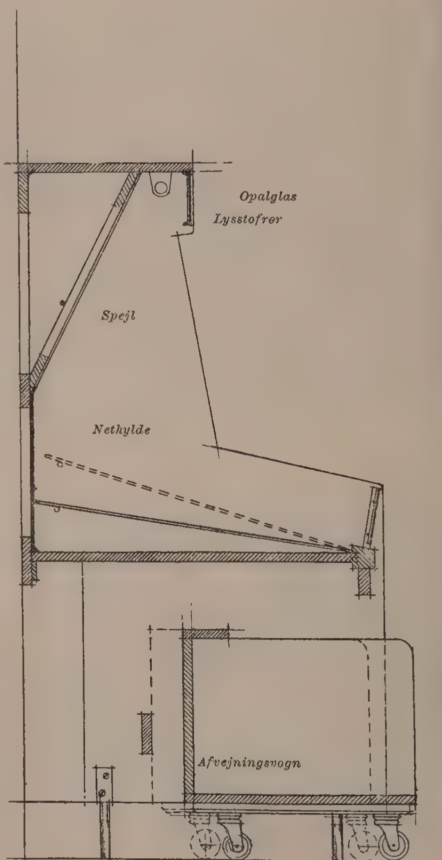
Selvbetjeningssystemets forudsætning er, at der gives kunderne lejlighed til at færdes frit rundt i butikken og selv udtage varerne, der ligger udstillede og prismærkede i let tilgængelige reoler eller åbne montrer. Varerne samles i kurve og bringes hen til kassedisken, hvor kontrollering, betaling og indpakning finder sted.
De primære krav til selvbetjeningsbutikkens udformning er overskuelighed, således at kunderne har let ved at orientere sig og finde frem til de forskellige afdelinger. Og indenfor disse må alle varer anbringes, så kunderne har lettest muligt ved at komme i kontakt med varerne. Inventaret må indrettes således, at alle varer er indenfor normal rækkevidde, d. v. s. ikke højere end 1,40 m og helst ikke lavere end 0,30 m over gulv. Af hensyn til overblikket må de fritstående reoler og montrer helst ikke være over 1,20 m høje. Der må være rigeligt med gulvplads mellem reolerne; minimum 1,40 m i gangbredde og i større butikker helst ca. 2,00 m. For at forhindre, at kunderne forlader butikken uden først at have passeret kassedisken, indretter man indgangsdøren således, at den kun kan åbnes udefra. Ved kassedisken findes udgangsdøren, der kun kan åbnes indefra.
Ved inventarplaceringen og ved at placere de nødvendighedsvarer, der erfaringsmæssigt indgår i de daglige indkøb, på de „strategisk“ rigtige steder, søger man at lede kunderne gennem hele butikken, således at de under deres besøg får lejlighed til at se alle varerne. Man søger så vidt muligt – hvor forholdene tillader det – den naturlige rækkefølge for en indkøbstur. Kødafdeling – viktualievarer, grøntsager og frugt, dernæst kolonialvarer, husholdningsartikler og sidst nydelsesmidler – øl, tobak, vin, chokolade. I flere tilfælde har man desuden i direkte forbindelse med selvbetjeningsbutikken placeret en brødbutik, således at husmoderen under eet tag og praktisk talt i samme butik kan forsyne sig med alt, hvad hun har brug for i den daglige husholdning.
For at kunne indrette en sådan samhandelsbutik kræves der, som nævnt i den foranstående artikel, dispensation fra visse af bestemmelserne i de lokale sundhedsvedtægter og fra kødkontrolregulativet. Gennem forhandlinger med de respektive myndigheder er man efterhånden nået frem til visse retningslinier for de særlige krav, der må opstilles som grundlag for opnåelse af landbrugsministeriets dispensation, som i øvrigt kun gives efter anbefaling fra den lokale sundhedskommission.
Da sundhedskommissionen i København og flere af de større byer ude i landet er gået ind for at anbefale dispensation på grundlag af disse særlige krav til indretning og udstyrelse af samhandelsbutikker, er der måske grund til her at nævne de vigtigste.

Forhandling af kød- og pålægsvarer i en kombineret selvbetjeningsbutik forudsætter:

1. at der, foruden de cellofanemballerede varer, der kan forhandles ved selvbetjening fra åbne kølemontrer placerede i salgslokalet, også skal forefindes en betjeningsafdeling, hvorfra kødvarer kan ekspederes i særlig udskæring.
2. at kødvarerne i betjeningsafdelingen opbevares og udstilles i lukkede kølemontrer. „Kundesiden“ af denne kølemontre kan være i selvbetjeningsbutiken,

Øl- og vinreol 1 : 20

Grøntsagsreol 1 : 20

hvorimod „Ekspeditionssiden", hvor slagteren udtager det ønskede kødstykke af montren, udskærer, afvejer og indpakker dette, skal være adskilt fra selvbetjeningsbutiken med en glasvæg. I denne glasvæg tillades en åbning på 1 m højde over montren og i montrens længde.

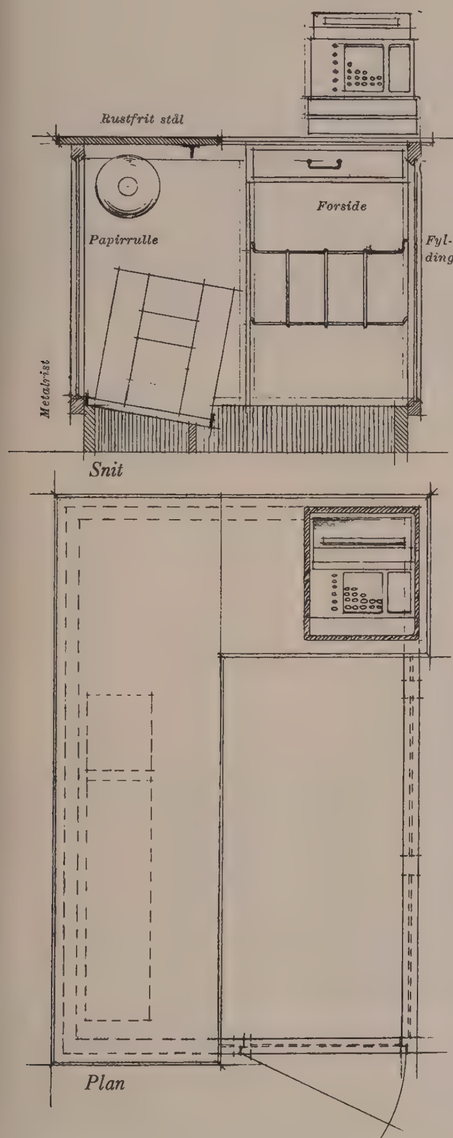
3. at der installeres et ventilationsanlæg, således at der kan etableres et overtryk i kødekspeditionslokalet for at forhindre, at luftbåret støv fra selvbetjeningslokalet trænger ind.

4. at der i direkte forbindelse med kødekspeditionslokalet findes vedtægtsmæssig indrettede baglokaler for kød- og pålægsvarernes udskæring og indpakning i varmelukket cellofanemballage, og desuden kølerum af passende størrelse.

5. at gulvbelægningen i hele selvbetjeningslokalet udføres som flise- eller terrazzogulv med fald til gulvafløb og hulkehl langs vægge.
Efter særlig ansøgning kan forventes tilladelse til at undlade flisebelægning af vægge og i stedet oliemale eller plasticbehandle disse.

6. at alt inventar i selvbetjeningsbutiken anbringes på mindst 15 cm høje ben.

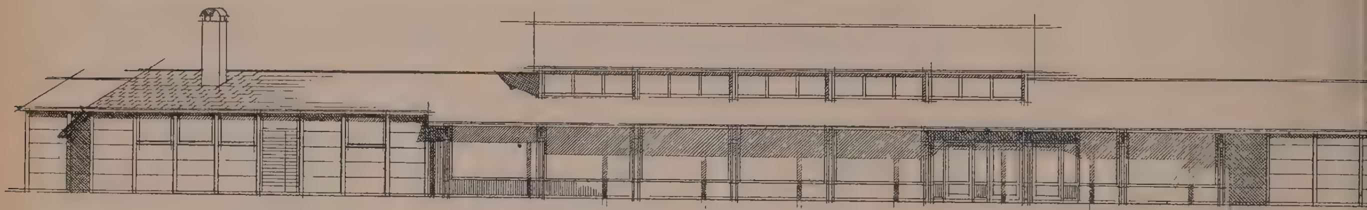
Vore bestræbelser er stadig gået ud på en forenkling af inventaret. Vi anvender et 1 m modul for alt inventar, såvel vægreoler som det fritstående. Alle hylder er flytbare, således at vareopstillingen kan varieres efter behov. De fritstående reoler, de såkaldte „gondoler" kan sammenbygges i alle længder delelige med 1 m.
I stadig stigende omfang anvender vi løse salgsborde udformede som store trådkurve på et jernstativ, der kan indstilles i højden. Varer som sukker, mel og gryn, der endnu afvejes i bagbutikken, anbringes i lave reolvogne, der køres ud og placeres enten ved en vægreol eller ved gondolerne, hvor den nederste hylde i så fald fjernes.
Af egentlige inventar-„møbler" findes der kun kølemontrerne, grøntsagsreolen og ølkassereolen. Også disse er standardiserede og længdemålet et multiplum af modulmålet.
Kassedisken er selvbetjeningssystemets „krumtap". Her skal alle kunder uden undtagelse passere og have kontrolleret, betalt og pakket varerne ind. I et flertal af vore butikker foregår endvidere salget af tobak og chokoladevarer herfra. Det er det eneste sted, der kan blive tale om ventetid, og det gælder om, at denne bliver kortest mulig. Uanset hvor praktisk kassedisken end kan være indrettet, og hvor veltrænet betjeningen er, vil der være en grænse for dens kapacitet.
Så snart det drejer sig om større butikker, må man derfor have flere kassediske, som kan tages i brug efter det behov, der til enhver tid må vise sig at være, og således at kødannelse på mere end 4-5 kunder kan undgås. Antallet af kasser varierer altså efter butikkens omsætning i spidsbelastningsperioderne. Som en retningslinie kan oplyses, at vi regner med en kassedisk for hver ca. 500.000 kr. årlig omsætning i en butik.
Med hensyn til dimensionering af selve salgslokalets gulvflade regner vi med, at der årligt kan omsættes ca. 12–14.000 kr. pr. m².
Om inventaret i selvbetjeningsbutikken gælder den betragtning, at jo mindre man bemærker det desto bedre tjener det sin opgave – der udelukkende er at frembære varerne til beskuelse. Det er varerne i de farvestrålende emballager, der skal dominere indtrykket og i forbindelse med skilte og plakater, væggenes livlige farver og en god belysning tilsammen skal skabe den „atmosfære" – den markedsstemning, der får kunderne til at føle sig godt tilpas under deres besøg i selvbetjeningsbutikken.

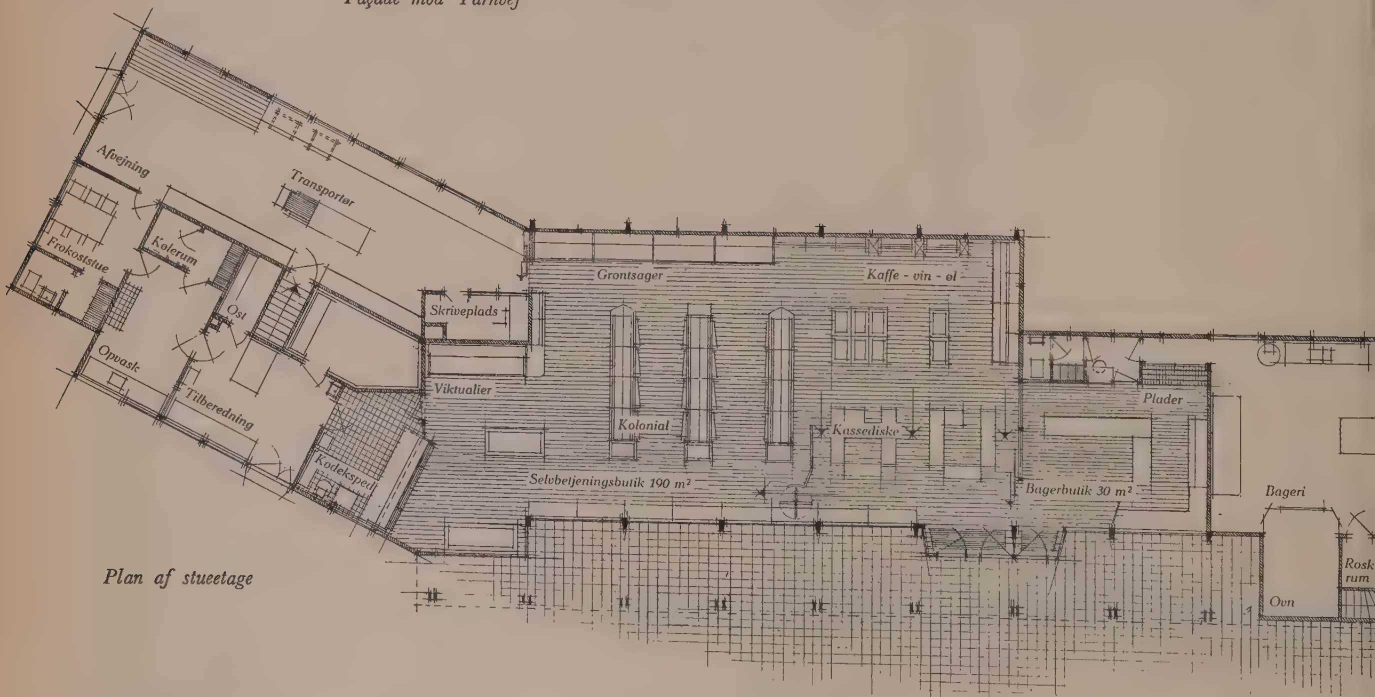
Kassedisk 1:20

Façade mod Tårnvej

Façade mod Tårnvej

Plan af stueetage

F.D.B.s arkitektkontor: Butiksbygning i Rødovre. *Plan og façade 1:250*

Oversigtsbillede med kasse i forgrunden. Langs vinduesvæggen „slagvarer“. I Baggrunden kød- og viktualieafdeling. Kolonialvarer er placeret på gondoler midt på gulvet, og på bagvægge frugt og grøntsager

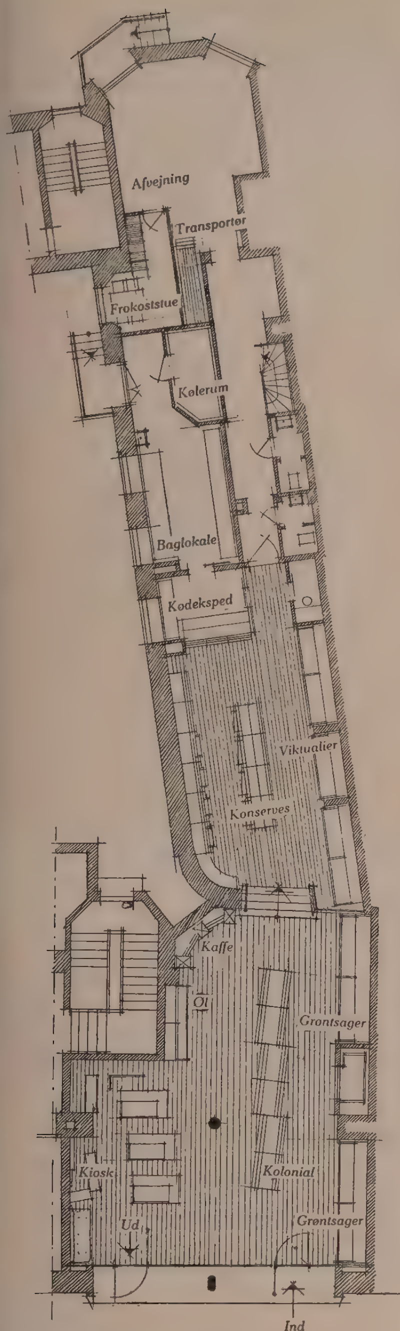
Butiksbygning i Rødovre

F. D. B.s arkitektkontor

På hjørnet af Tårnvej og Täbyvej opførtes i 1954 den viste butiksbygning for Hovedstadens Brugsforening.
Bagerbutikken og bageriet er dog endnu ikke bygget, men projekteret til senere opførelse.
Den opførte del af bygningen indeholder en selvbetjeningsbutik for kød, viktualie, frugt og grønt samt kolonial- og husholdningsvarer.
Foruden selvbetjening af kødvarer findes en speciel betjeningsafdeling for fersk kød med vedliggende tilberednings- og opvaskerum.
Det var oprindelig tanken, at der ikke skulle være kælder, men grundens udnyttelsesgrad er så lille, at det ikke lod sig gennemføre med alt i eet plan. Man måtte indrette kælder under baglokalerne og installere en transportør for varetransport.
Bygningen er opført som „utraditionelt byggeri“, det vil sige, at der kun er anvendt murerarbejdskraft til flisearbejde og skorsten. Konstruktionen består af færdigstøbte jernbetonsøjler og dragere. Façadeudfyldning med secundære søjler af træ og færdigpudsede Durisolplader. Taget er dækket med eternitskifer.

Detailbillede af frugt- og grøntreol. Spejlanordningen i reolens bagvæg giver indtryk af stor varerigelighed. Alle varer er prismærket og frugt er pakket i cellofan og forhandles som 100 pct. selvbetjening

F.D.B.s arkitektkontor: Butiksbygning, Rødovre. *Kolonialafdeling. Varerne ligger frit tilgængelige og prismærket på gondolerne*

Butiksindretning, plan 1:250

Selvbetjeningsbutik på Nørrevold

Planlægning: F.D.B.s arkitektkontor
Bygningsændringer: arkitekt M.A.A. Axel G. Jørgensen

I sygekassen Fremtidens ejendom, Nørrevold 15, har opgaven været at indrette en selvbetjeningsbutik for kød-, viktualievarer, frugt, grønt samt kolonial- og husholdningsvarer.

Man havde helst set butiksgulvet i eet plan, men af økonomiske grunde har man affundet sig med, at bageste del af butikken er hævet ca. 80 cm over fortov.

For at opnå størst muligt indsyn i butikken, har man udført hele façaden mod Nørrevold af glas. Der er monteret plexiglasdøre, der åbner og lukker automatisk ved hjælp af fotocelle.

På grund af de særlige krav til kød- og viktualieafdelingens baglokaler, har det været vanskeligt at opnå helt tilfredsstillende arbejdsgang i de øvrige baglokaler.

Gulvbelægning i butikslokale er sintrede fliser med hulkehl langs vægge.

Der er udført nedforskallet loft med indbyggede armaturer og projektører.

Vægge er behandlet med plasticmaling.

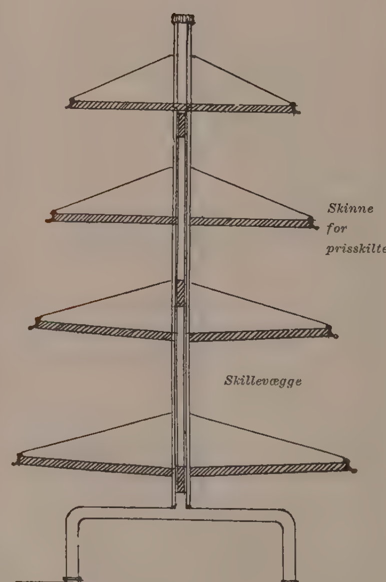
F.D.B.s arkitektkontor: Butiksinventar. Nørrevold Interiører

Hylderne i gondolerne er flyttelige og giver derved variationsmuligheder, således at der enkelte steder kan laves masseopstilling af forskellige varer. Salgsborde i forgrunden er velegnet for impulsvarer.
I baggrunden ses selvbetjeningskølemontre for viktualievarer

I forgrunden kaffekværne, hvor kunderne selv maler bønnerne. Øl forhandles direkte fra bryggeriernes kasser på speciel reol. Særlige ølsorter er opstillet på hylder herover

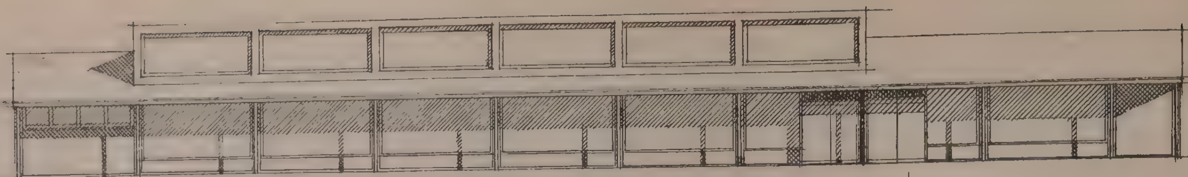
Snit i gondol med stilbare hylder, 1:20 („Tik"-systemet")

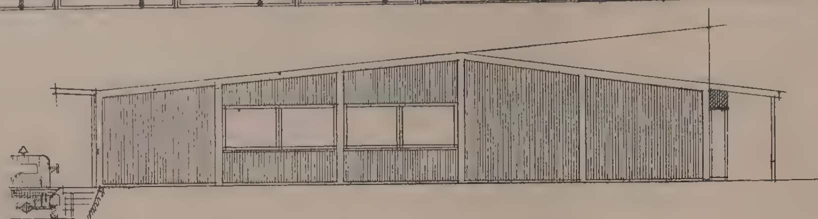
Specialsalg af kød foregår fra lukket kølemontre som alm. betjening
For at opnå sundhedsmyndighedernes tilladelse til at forhandle kød sammen med kolonial- og grøntvarer kræves der, at der i kødafdelingen skabes et overtryk, således at luften fra selvbetjeningsbutiken ikke kan trænge frem hertil

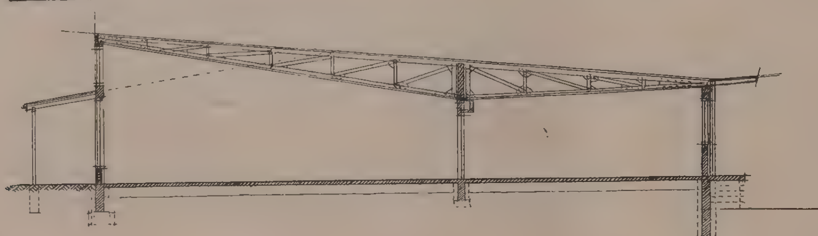
I H. B.s afdeling på Nørrevold forhandles tobak og chokolade fra en kiosk.
I mindre afdelinger forhandles disse varer direkte fra indbetalingskasserne

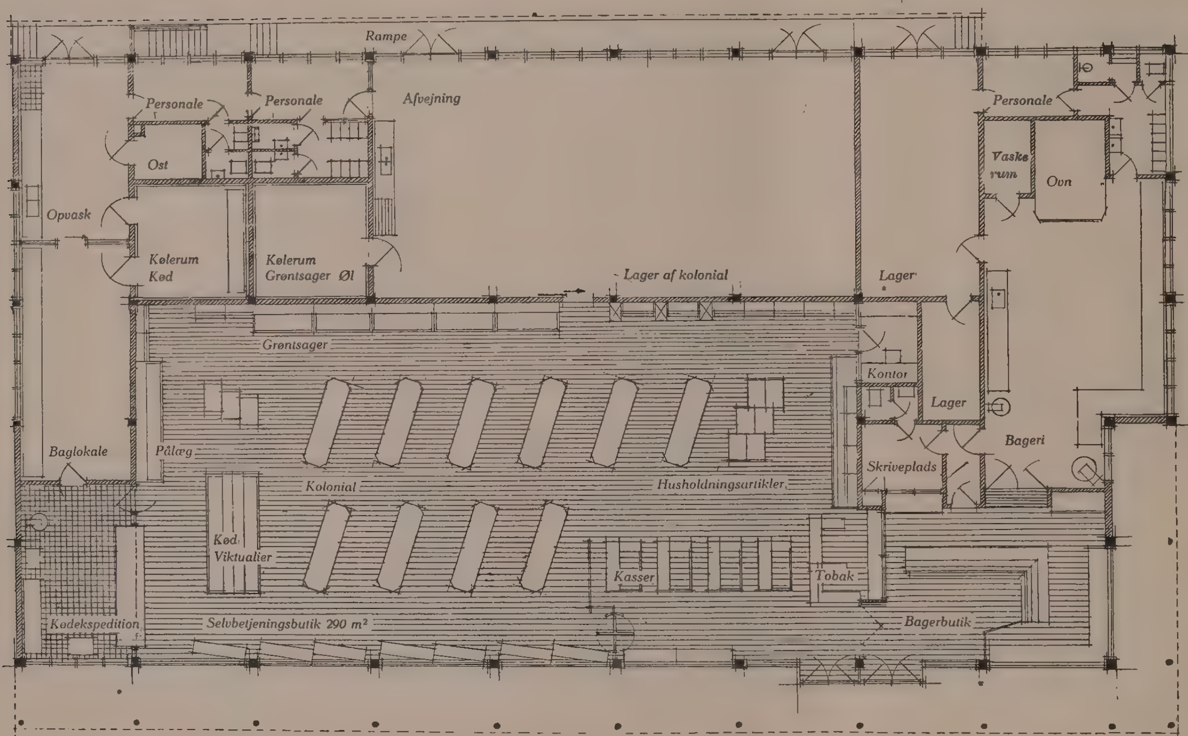
Façade mod øst

Gavl mod syd

Snit

Plan af stueetagen

Butiksbygning, Ålekistevej

Planer, snit, façade 1:250

Projekt 1954

F.D.B.s arkitektkontor

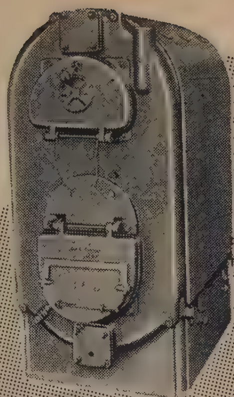
For Hovedstadens Brugsforening har vi den viste nybygning under projektering.

Bebygget areal er 750 m², i dette tilfælde er alt i eet plan (uden kælder).

For at opnå rampehøjde er terrainet langs lagerlokalerne sænket 1 m under gulvhøjde.

Ydermurene udføres som rammer af færdigstøbte betonsøjler udfyldt med færdigpudsede durisolplader.

Serie M-2:
3,0 – 11,0 m² hedeflade.
24.000 – 88.000 cal./t.
Kan leveres til koks-, olie- og stokerfyring.

Serie E-1:
6,0 – 18,0 m² hedeflade.
48.000 – 144.000 cal./t.
Kan leveres til koks-, olie- og stokerfyring.

Serie E-2:
11,8 – 29,4 m² hedeflade.
94.400 – 235.200 cal./t.
Kan leveres til koks-, olie- og stokerfyring.

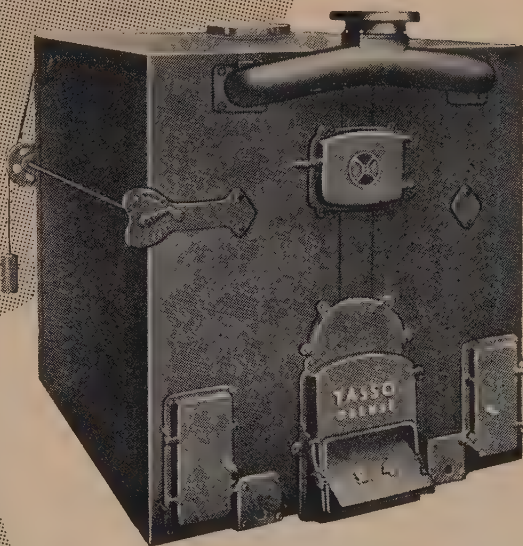
Tænk på
TASSO
ved valg af kedel-

ie B-3:
– 4,9 m²
eflade.
oo – 58.800
t.
leveres til
-, olie- og
erfyring.

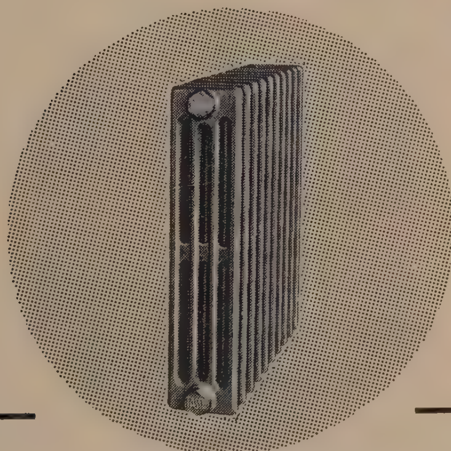

ie B-2:
– 2,5 m²
eflade.
oo – 30.000
/t.
eres kun til
-
liefyring.

Serie E-4:
20,0 – 53,0 m² hedeflade.
160.000 – 424.000 cal./t.
Kan leveres til koks-, olie- og stokerfyring.

TASSO-kedlerne kan leveres i special-udførelser til koks-, olie- og stokerfyring.

Uforgængelige TASSO-støbejerns-radiatorer kan nu leveres 2-, 3-, 4-, 5- og 6-søjlede

Ethvert centralvarme-projekt med et varmebehov op til 424.000 cal./t. kan De nu klare med en enkelt TASSO-støbejernskedel.

— Tasso - vinterens varme —

A/S H. RASMUSSEN & CO.

ODENSE **FABRIKKEN I HJALLESE: TLF. DALUM 911**

Ældre brugsforeninger

Hvor primitive forholdene var ved oprettelsen af første brugsforeninger fremgår af de i det følg gengivne ældre fotografier. Det første billede vis brugsforening indrettet i et ganske almindeligt tækt bondehus; kun det lille skilt over døren fort om husets særlige formål. Tilsvarende primitiv er på det sidste billede viste brugsforening, mens de a to dog til en vis grad har butiksmæssig karakte

Brugsforening på landet indrettet i et bondehus

Gredstedbro Brugsforening

Fensmark Brugsforening

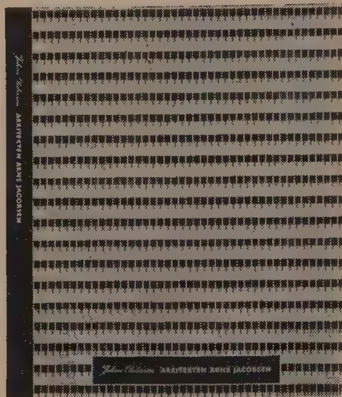

Sallinge Brugsforening

Publikationer fra Arkitektens forlag

I det følgende fortælles om en række af de publil
tioner, forlaget har udsendt eller forhandler; e
videre skal nævnes:

Om byplanarbejdet (1947) 12 rigt illustrerede
artikler om forskellige byplanspørgsmål. kr. 4
Hospitalsbyggeri (prof. E. Thomsen 1948)
særtryk af *Tidsskrift for danske sygehuse* .. - 1
Fabriker for mennesker (1948) af arkitekter
Ole Bang og Preben Dal .... - 3
Aino og Alvar Aalto (1948)............ - 1

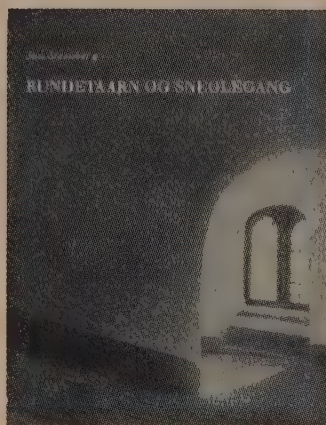
Bogen om Arne Jacob

Som den første i en påtæ
af biografier over danske
arkitekter og deres arbejde
laget i sommer udsendt
Arne Jacobsen, som er skre
rettelagt af Johan Pederse
Bogen giver et tværsnit af
cobsens produktion, og v
hans yndefulde produktio
familiehuse. Den er anmel
fessor Edvard Thomsen i
ugehæfte 34, side 273. Bog
illustreret, trykt på kride
trykpapir og forsynet me
resume. Fås i boghandel
Arkitektens Forlag. Pris

Skal De bygge
EGET HUS?

Skal De bygge eget hus indeholder 32 nye eenfamiliehuse samt en bygherrevejledning, der sagligt tager op til behandling de spørgsmål, der melder sig hos den, der overvejer at bygge eget hus. Bogen er tillige forsynet med en materialeoversigt. Den er redigeret af *Jens Mollerup* M.A.A. Pris: 14,00 kr., 96 sider med 116 ill.

RUNDETÅRN
OG SNEGLEGANG

Jan Stenbergs bog: Runde
Sneglegang, som er udsendt
tektens Forlag i samarbej
Selskabet for arkitekturhist
blevet præmieret af Foreni
smukt boghåndværk.
Bogen, som er i stort form
mange illustrationer, fås i bo
len eller direkte fra forlaget

(Teksten fortsættes på omstående side)

Strålevarme

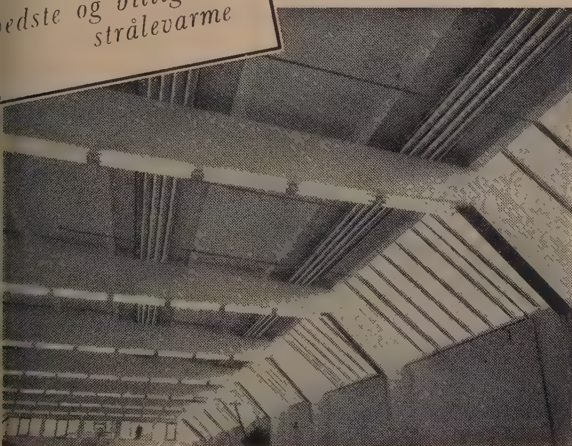
DET NATURLIGE OPVARMNINGSPRINCIP

To moderne opvarmningssystemer fra RECK

FRENGERLOFTET er særlig velegnet til kontorer, foredragsrum, hospitaler og biografer. Det kan overfladebehandles efter ønske, så det kan tilpasses ethvert rum. Ved perforering af pladerne virker loftet lydisolerende, og hulrummet mellem FRENGERLOFTET og det egentlige loft kan med fordel udnyttes som trykkammer i et ventilationssystem, idet det giver trækfri ventilation gennem de spalter, der holdes åbne ved sammenstillingen af elementerne.

Uddrag af referencelisten:
Statsanstalten for Livsforsikring, København – Hvidovre Rådhus – Jernkontoret A/S, Århus – Hellesens Enke & V. Ludvigsen A/S, København – Mærsk Raffinaderiet, Amager – Nordjydsk Bank A/S, Aalborg – Spare- og Lånebanken for Nibe og omegn – * Kjøbenhavns Handelsbank A/S, Gammel Kongevej afd. – Handelsbanken, Calentegården, Randers – * Frederiksberg Hospital – Kolonien Filadelfia, Dianalund – Grådybskolen, Esbjerg.

STRÅLESTRIPS til fabriker, værksteder etc. har bl. a. den fordel at man undgår den støvbefordrende luftcirkulation, der er uundgåelig ved de sædvanlige opvarmningsmetoder. Driftsøkonomien forbedres betydeligt. Den jævne varmefordeling er desuden af betydning f. eks. i den finere maskinindustri, hvor det er vigtigt for bearbejdningsnøjagtigheden, at maskiner og emner opvarmes ensartet.

Uddrag af referencelisten:
Burmeister & Wain A/S, København, savværk og svejsehal – Balewa A/S, Glostrup, fabrikshal – * British Motors A/S, København, fabrikshal – * Gosch Tændstikfabrik A/S, København, fabrikshal – Orlogsværftet, Holmen, værkstedshal – Motortorpedobådsværftet, Frederiksholm, værftshal – * A/S Strandvejsgasværket, Hellerup, lager – Jernkontoret A/S, Århus, lager – Thisted Jernhandel A/S, lager – * Vilh. Pedersens Maskinfabrik, Høng, værksted og lager – Halvrimmen Skole, gymnastiksal – Vesterkærets Skole, Aalborg, 3 gymnastiksale.

* Udført af fa. C. F. Riedel & Lindegaard

ECK'S OPVARMNINGS COMP. A/S

Århus
Åboulevarden
Tlf. 29520

Odense
Sct. Anne Plads 2
Tlf. 3402

København
Esromgade 15
Tlf. Ægir 4810

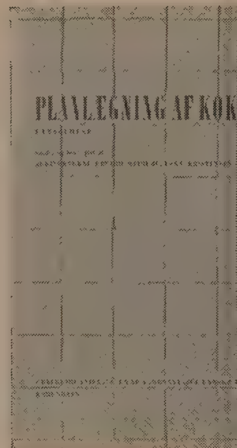

Bogen om Ulrik Plesner

Arkitekten's forlag har i samarbejd med Selskabet for Arkitekturhistori udsendt *Arkitekten Ulrik Plesner* Helge Finsen.
I denne bog har forfatteren – og ud fra personlig erindring – søgt give en fremstilling af arkitekt Ulrik Plesner, hvis liv og virke ko til at præge nyere dansk bygning kunst, og som på mange områd var banebryder for den senere u vikling. Bogen er illustreret og k ster 18 kr.

FABRIKSFREMSTILLEDE KØKKENER

Fællesorganisationen af almennyttige danske boligselskaber agter at iværksætte en fabriksmæssig fremstilling af køkkener på basis af den undersøgelse, som for et par år siden udførtes af arkitekterne Edv. Heiberg, Eske Kristensen og Bent Salicath. Dette arbejde er offentliggjort i bogen „Planlægning af Køkkener". Fås i boghandelen. (12 kr.)

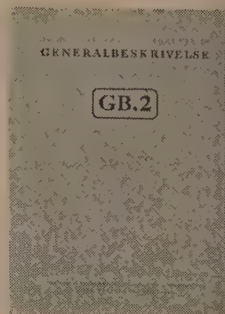

VORE KØKKENER
En forsøgsrapport fra Almennyttigt Boligsel

Bogen, der er tilrettelagt a M.A.A. Johan Pedersen, ru handlinger af vore førend ter. Det er den populære bog med mange gengivel ganglinietabeller, køkkenp lejlighedsplaner. Arkitekte har den i kommission.
Pris i boghandelen 10 kr

GENERALBESKRIVELSE

I april 1951 udsendtes den nye udgave af Generalbeskrivelsen, som for at adskille den fra den gamle udgave kaldes GB.2. Den nye udgave, som er den eneste gældende, er revideret og på væsentlige punkter ændret i forhold til den tidligere udgave. Fås gennem boghandelen eller gennem forlagets ekspedition. Pris kr. 6.–.

(Teksten fortsættes på om

Opvarmning og Ventilation

Denne bog er skrevet af civiling. Johs. Jørgensen for eleverne på teknikum-skoler og kunstakademiets bygningsskole, men enhver bygningstekniker, der ønsker at sætte sig ind i områdets grundbegreber, har brug for bogen, der er forsynet med mange tegninger og systemskitser. – Fås i boghandelen og på forlaget. Pris 15 kr.

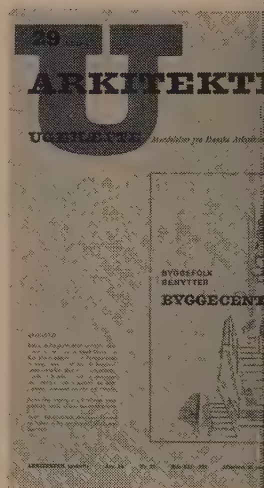

Vil De vide noget om byplanlægning?

De vil ikke kunne undgå i berøring med det store fa byplanlægning. Bygningers og udnyttelse sker i stadi grad i henhold til en bypl Det er god økonomi at vær mæssigt vel orienteret, og De lettest ved at læse tidss *plan*. Det vil De umiddelba følgende oplysning: Dansk T index 1953 har 28 henvisnin planartikler, deraf er de 24 *Byplan* udkommer med 6 n sider om året. Et abonnem 20 kr. om året og kan tegne boghandlen eller direkte ho tens Forlag.

UGEHÆFTE

Foruden månedshæftet udsender *Arkitekten* også et 8 siders ugehæfte med arkitekturkritik, kunstanmeldelser, arkitekturhistorie, kunsthåndværk, omtaler af nye materialer, rationalisering m. v. Desuden offentliggøres i ugehæftet nye projekter, tegninger og fotografier af opførte huse, konkurrenceprojekter, artikler om boligspørgsmål, byggelovgivning, byggepriser osv. Pris pr. hæfte 1 kr., kvartalsabonnement 7,50 kr., sammen med månedshæftet 15 kr.

Månedshæftet i år

Af månedshæftet i indeværende årgang er der med det her foreligge hæfte udsendt ialt 7 hæfter med 2 dobbelthæfter og 5 enkelthæfter. H terne kan såvidt oplaget rækker bestilles gennem boghandelen eller dire på Arkitektens Forlag, Bredgade 66, Kbhvn. K.

I det første nummer offentliggjordes Frits Schleg og Mogens Lassens nye bygning for *Statsanstalten Livsforsikring*; foruden tegninger, fotografier og te vedrørende de rent bygningsmæssige forhold, ind holder hæftet et farvebilag, der viser udsnit af A Saltos dekorationer af forhallen og ekspeditionslokal

Nr. 2–3, som udsendtes i anledning af Kunstakad miets 200 års jubilæum, indeholder en artikel af kun historikeren Bredo L. Grandjean: *Charlottenborg og botaniske have*, et bidrag til portikkens og bygninger

(Teksten fortsættes på omstående s

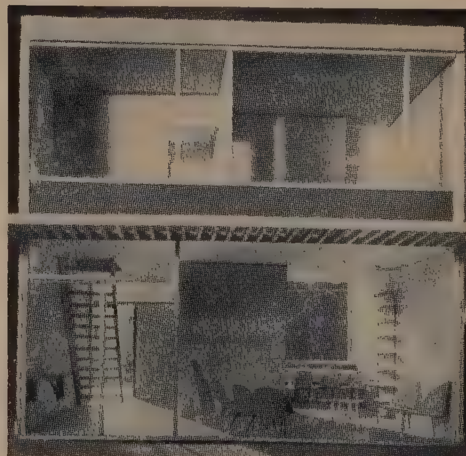
Statsanstalten for Livsforsikring. N... billede („Arkitekt... M 1/1954)

historie. Desuden vises der eksempler på elevarbejd... udført i de senere år på akademiets bygningsskole...

Månedshæfte 4–5 er helliget industribyggeri; der ir... ledes således med en artikel af arkitekt M.A.A. Preb... Hansen, *Bygninger og maskiner*, og derefter vises no... af de fabriker Preben Hansen har opført i de sen... år, bl. a. C. W. Obel A/S, Aalborg og A. M. Hirsc... sprungs fabrik i Virum. Desuden vises A/S Je... kontoret, Århus, af arkitekt M.A.A. C. F. Møller, ... konfektionsfabrik i Sverige – Junex konfektio... aktiebolag, af arkitekterne M.A.A. Ejnar Borg og Ni... Vognsen, og til sidst Massey-Harris A/S, Glostru... af arkitekt M.A.A. Arne Jacobsen.

Mag. art. fru Ide Løppenthins interessante og m... somme afhandling, *Den københavnske forlystelsesha...* offentliggjordes i månedshæfte 6 med illustration... af ældre forlystelses-etablissementer bl. a. i Tiv... I hæftet vistes desuden Dansetten i Tivoli af arkite... M.A.A. Frits Schlegel, projektet til den nye koncert... i Tivoli af arkitekterne M.A.A. Frits Schlegel og Ha... Hansen, og endelig arkitekt Simon P. Henningse... og teatermaleren Erik Nordgreens smøge ligelede... Tivoli.

I månedshæfte 7 behandles emnet: *Nye gadehuse*; d... indledes med en kort artikel af arkitekt M.A.A. Vig... Møller-Jensen, som redegør for de forhold, der g... sig gældende, når et ældre hus i en gade skal erstat...

Model af eenfamiliehus projekteret af eleverne på Kunstakadem... arkitektskole („Arkitekten" M 2–3/1954...

(Teksten fortsættes på omstående s...

H. C. Stilling: Den oprindelige i gang til Tivoli. („Arkitekten" M 6/1954)

med et nyt. Derefter vises der 3 eksempler på sådan huse i København, hvoraf de to er projekteret Viggo Møller-Jensen og det tredie af Viggo Møll Jensen og Carl R. Frederiksen, M.A.A. Som et sid eksempel på byggeri af den art vises arkitekt M. Hogaard Andersens kontor- og lagerbygning i Århu

I månedshæfte 8 vises to offentlige administratio bygninger: *Københavns Amtsgård* af arkitekterne M.A Poul Ernst Hoff og Bennet Windinge, og *Kommunal i Säynätsalo*, Finland, af professor, arkitekt S.A.F Alvar Aalto.

Københavns Amts ved nat. („Arkitekten" M 8/1954)

(Teksten fortsættes på omstående s

Særhæfter udsendt i det sidste års tid

Om højhuse. Af arkitekt M.A.A. Eske Kristensen i samarbejde med civilingeniør P. E. Malmstrøm. (U. 27/1953) 1,00

Resultatet af konkurrencen om Odense amts og bys sygehus. (M. 7.8/1953) 3,00

Rungsted skole. Af professor Steen Eiler Rasmussen. (M. 9/1953) 3,00

Lavt boligbyggeri i sammenhængende bebyggelse. „Søgård" og „Søndergård Park" af arkitekterne M.A.A. Poul Ernst Hoff og Bennet Windinge, samt „Ved Fortet" af arkitekterne M.A.A. Hans Erling Landkilde og Ib Martin Jensen. (M. 11–12/1953) 4,00

Statsanstalten for Livsforsikring. Af arkitekterne M.A.A. Frits Schlegel og Mogens Lassen (M. 1/1954) 4,00

Massey-Harris A/S, Glostrup. Af arkitekt M.A.A. Arne Jacobsen. (M. 4–5/1954) 3,00

Håndværkere og leverandører

Ved udførelsen af de af F.D.B.s arkitektkontor pr jekterede byggearbejder har bl. a. medvirket følgen håndværkere og leverandører:

Blikkenslagerarbejder: Zimling & Petersen. *Bogstav* Poul Hansen. *Bygningsartikler:* A/S Sofus Peterse Aalborg, Hotaco A/S, Holbæk. *Byggeblokke:* Dan Durisol, Nørresundby. *Bygningsbeslag:* Carl F. Pete sen. *Centralvarme:* A/S Trium. *Elevatorer:* Thomas Thrige. *Entreprenører:* K. L. Larsen & E. C. Peterse Poul Hirth. *Glas:* Stenfelt Hansen Akts., K. Guh Eftf. *Gulve:* Evers & Co. A/S, Ingemann & Brin *Gummimåtter:* G. F. R. A/S, Svejbæk Lamel Gu mimåttefabrik, Svejbæk. *Hjul:* Rasmussen „Handy Kolding, Brdr. Simonsgaard. *Inventar:* Braadsø, H

Svendborg konserv fabrik. Detailbille af fællesspisestuen.

(Teksten fortsættes på omstående s

ling-Andersen A/S, O. Henriques & Co., I/S Invent… Laur. Jensen & Co., Tobias Jensen & Co., Glostru… C. M. Madsen, Hårby, Marslev Møbelfabrik, Marsle… Fr. Nielsen, Allerslev, A. O. Rasmussen, Odens… Thaysen & Co. *Køleskabe:* Atlas A/S, Evercold. *Ma… kiser og pengeskabe:* M. H. Jæger, Århus. *Møbler:* F. D. B… møbelafdeling. *Ovenlys:* V. Kann Rasmussen & Co… Søborg, Edvard Storr, Wengler. *Pengeskabe:* Jac. Nie… sen. *Neonskilte:* Nordisk Neon, Søborg, Siemens Stær… strøm A/S. *Skraberiste:* David Unmack, Hellerup… *Snedkerarbejde:* P. Kodahl, Århus, *Stenhuggerarbejde…* Nielsens mekaniske stenhuggeri A/S, Handberg & Sør… *Trælast:* Dæmpa, Fyens Trælasthandel. *Vaskerimaskine…* Georg E. Mathiasen, A. P. Botved. *Vinduer:* A/S Pe… spektiva, Viktoria Vinduer. *El-artikler:* Lyfa, Lou… Poulsen. *Tegneartikler:* I. Chr. Petersen A/S. *Tegning… produktion:* Elektra, Nova.

Dansk Landbrugs Maskinselskab, afdeling i Odder, 1951.

Annonceindex

(Teksten fortsættes på omstdende si…

(Teksten fortsættes på omstående s

725.2:334.5

BRUGSFORENINGSBYGGERI
Af arkitekt M.A.A. M. K. Michaelsen

I anledning af 25 års jubilæet for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeningers arkitektkontor skriver overarkitekt Michaelsen om kontorets mangeartede arbejde. Man startede med et forholdsvis beskedent kontor, som udelukkende beskæftigede sig med indretningen af brugsforeningsbutiker, og derfor omhandler artiklen i væsentlig grad udviklingen indenfor dette byggeri. Herudover har man i de senere år forestået bygningen af F.D.B.s store anlæg og også projekteret bebyggelser for fremmede bygherrer. Billedmaterialet giver et indtryk af den alsidige virksomhed.

Arkitektens månedshæfte 9/1954, side 121

725.21:334.5

SELVBETJENINGSBUTIKER
Af arkitekt M.A.A. Poul Hansen

Brugsforeningerne er i de sidste år helt og holdent gået ind for indretningen af selvbetjeningsbutiker, og i artiklen gøres rede for de krav, man må stille til en sådan butik, og de løsninger man foreløbig er nået til. Artiklen illustreres med detailtegninger af inventar, planer af nogle selvbetjeningsbutiker og farvefotografier.

Arkitektens månedshæfte 9/1954, side 136

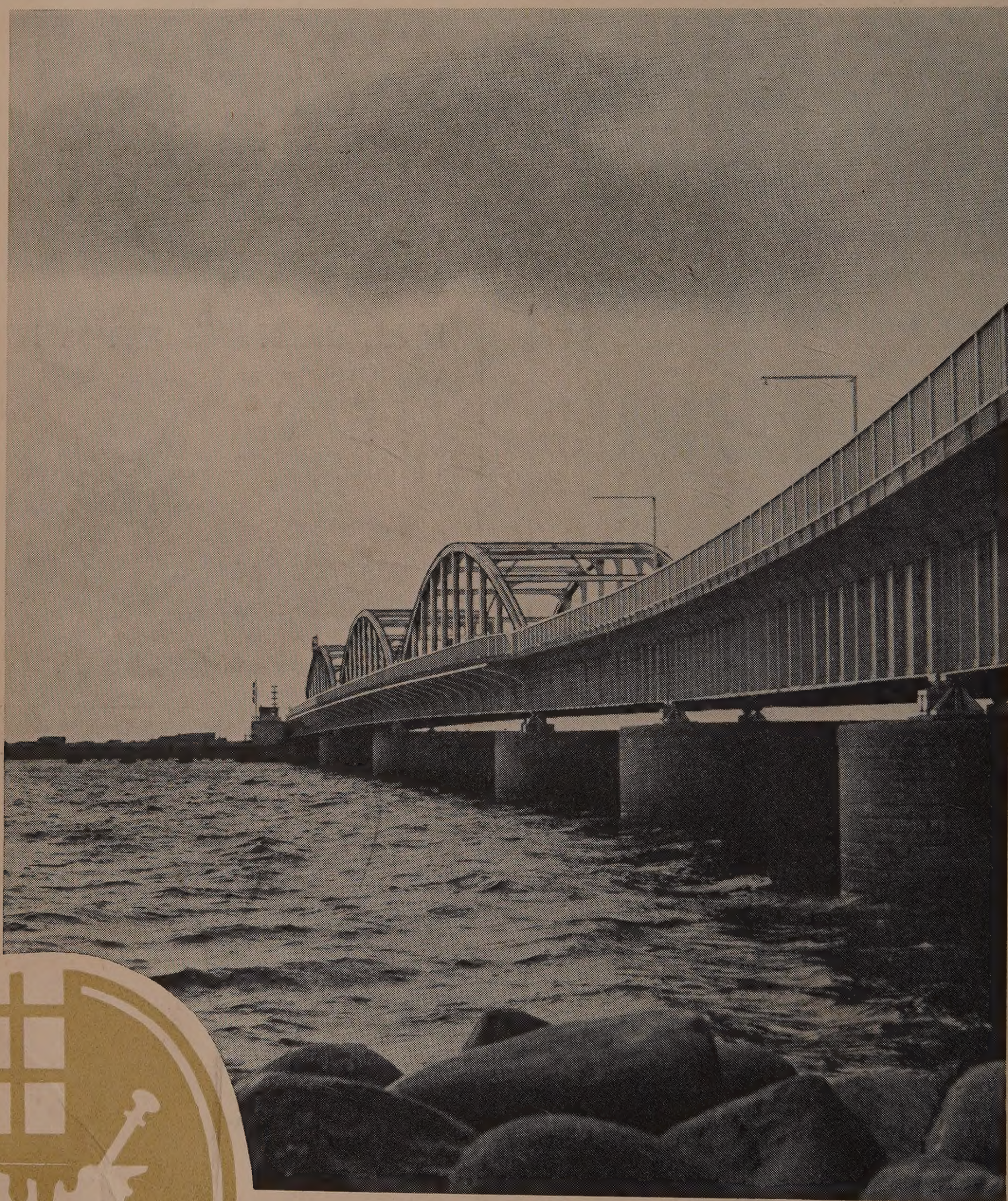

F. D. B.s fabriker
Emballagebygning

Se HFB side 186, 408, 409

Nye hurtigtørrende

STÅLHUD RUSTBESKYTTELSESFARVER

Oddesundbroen rustbeskyttes med Stålhud

Danmarks mest udsatte bro

De vanskelige klimatiske forhold i Nissum Bredning – den evindelige blæst og luftens store indhold af salt og fugt – gør Oddesundbroen til Danmarks mest udsatte bro. Også her har Stålhud Rustbeskyttelsesfarverne bevist deres fremragende, rustbeskyttende egenskaber.

Stålhudfarverne leveres både på oliebasis og i de nye, syntetiske kvaliteter.

Skriv eller ring efter vor brochure og farvekort.

S. DYRUP & CO. A/S

GLADSAXEVEJ 300 - TLF. SØBORG 3000

DANMARKS MEST MODERNE FARVE- OG LAKFA